

Jó Pajtás

2018. IX. 27.

72. évf., 25. szám

DÍNÓTÖRTÉNELEM
Sárkánycsontokkal
kezdődött

VISSZAPILLANTÁS
Hol éltél volna több
millió évvel ezelőtt?

MAGUNK KÖZÖTT
Tudunk-e flörtölni?

VIHOGI
Vajon hogy hívják a
sovány dinoszauruszt?

TEMATIKUS SZÁMUNK ELÉ

Dínók nyomába eredtünk

Íme, beváltottuk ígéretünket, és lehetőség szerint az egész újságunkat a dínóknak szenteltük. Hogy miért most?!

Miért ne!? – válaszolhatnánk, hiszen annyi kiállítás, sorozat, animációs vagy játékfilm készül dínók szerepeltetésével világszerte, hogy némi élcelődéssel azt is mondhatnánk: a dinoszauruszok soha ekkora népszerűségnek nem örvendtek.

Letűnt világuk nyomába eredtünk, és arra kellett rájönnünk, hogy elképesztően sokat tud róluk az emberiség! Ami nem fért kisíjságunkba, azt könyvek gazdag választékából, az internet kínálta hatalmas ismeretanyagból pótolhatjátok.

Fogadjátok szeretettel mai válogatásunkat! De ne elégedjete meg ennyivel, kutassatok, olvassatok, kövessétek a friss kutatási eredményeket! Rendkívül izgalmas kaland lesz.

N-a

Címloldali fotó: Nagy Magdolna

Weöres Sándor*

Öreganyó dünnnyögése

*Ha tücsök leszek, fekete tücsök,
majd megállj, még visszahívnál –*

*Nem lesz, aki ágyba küldjön,
és az orrod megtörölje,
máskálhatsz a kerítésen,
pottyanhatsz a csúnya földre.
Jó lesz, jó,
neked is, nekem is jó...*

*Lesz akkora házam, mint a makk-héj,
meg se mutatom neked,
holdfényt fonok békarakkán,
mák-olvasót pergetek.
Jó lesz, jó,
neked is, nekem is jó...*

*Majd kérnél tőlem süteményt,
de nem ülök a pamlagon:
nedves fű
közt lakom,
harmatgyöngy
ablakom,
majd megállj, még visszahívnál –*

* A neves költő idén lenne 105 éves. Sok-sok versét hallottátok már, de azt csak kevesen tudjátok, hogy anyai ágon szerb származású volt.

Belecsöppentem a dinoszauruszok világába

Mikovity Virág, 5. osztály, Petőfi Sándor iskola, Hajdújárás

Tanya+Szín+Ház

Még küldhetitek a pályaműveket!

Szeptember 28-án jár le meghirdetett képzőművészeti pályázatunk, a Tanya+Szín+Ház határideje, ám aki még a héten postázza alkotását, nem fog lemaradni.

Mint ismeretes, a nyáron hirdettük meg a Vajdasági Színházmuzeummal, a Tanyaszínházzal, Topolya Község Múzeumával közös képzőművészeti pályázatunkat, mellyel általános iskolásokat szólítottunk meg, témája pedig a Tanyaszínház fennállásának 40. évfordulója.

A 2018 nyarán bemutatott Tanyaszínház-előadást kellett/kell megragadni a képzőművészet eszközével. Az élmények alapján készült rajzok elküldhetők a Jó Pajtás címére: jopajtas.szerk@magyarszo.rs (szkennelt alkotások), vagy levélcímben: Jó Pajtás, 21000 Novi Sad, Vojvode Mišića 1. (eredeti alkotások).

A következő adatokat kell feltüntetni: a szerző neve, kora, osztálya, iskolája, lakcíme és a helység neve (postai irányítószámmal), ezenkívül még egy adat: mely helységben látta az előadást a pályamű szerzője.

A munkákat szakmai zsűri értékeli október elején, méghozzá alsós és felsős általános iskolai tanulók kategóriájában. Az eredményét a zsűri döntése nyomán tesszük közzé, a nyerteseket pedig megjutalmazzuk. A legfőbb jutalom mégis az lesz, hogy a díjnyertes munkákat kiállítják, a többi között a Tanyaszínház kavillói otthonában.

Olvasni kaland!

Beszélgetés a Gion Nándor Olvasási Verseny díjazottjaival és tanárnőjükkel

Mindig egy új világ nyílik meg, amikor egy írásba belemélyedünk. Szerintem olvasni kaland! Tudják ezt a péterrévei Samu Mihály iskola díjazott tanulói, **Ferencz Boglárka** magyartanár tanítványai: az idén már gimnazista **Fekete Emese**, a nyolcadikos **Goór Zsanett** és a ma már középiskolás, a zentai Egészségügyi Középiskola elsőse, **Kúti Aurél**, akik jól szerepeltek a Gion Nándor Olvasási Versenyen, s ezzel jogot szereztek a táborban való részvételre is.

Fekete Emese: Az internetről töltök le regényeket, s akkor olvasom, amikor kedvem van

Elmesélték, hogy mikor szerették meg az olvasást, hogyan győztek a táborban is. Aurél mindkét versenyt megnyerte a táborban, Emese második, Zsanett pedig harmadik hellyel büszkélkedhet.

Aurél: Már óvodáskoromban megtanultam olvasni, ezért elég korán megszerettem a könyvet. Szinte minden időmet ennek a hobbimnak szent-

Kúti Aurél: A Piszkos Fred, a kapitány és a Sortűz egy fekete bivalyért című könyvet választottam

teltem. Egyik évben kaptam egy könyvjutalmat is, mivel a helyi könyvtár legaktívabb tagja lettem. Sajnos ma már elég kevés időm jut a könyvekre.

– A Gion Nándor Olvasási Versenyre körülbelül egy éve jelentkeztem, a magyartanárnom javaslatára. Amikor elmondtam, mik a megszerezhető nyeremények, egyebek között a nyári táborzás, jelentkeztem. Úgy osztottuk szét a csoportban a hat könyvet, hogy mindenki kettőt olvasson el. Én a Piszkos Fred, a kapitány és a Sortűz egy fekete

Goór Zsanett: Nem ezen a versenyen szerettem meg az olvasást

te bivalyért című könyvet választottam. A döntésem egy kicsit sem bántam meg, mivel mindkét regénybe bele tudtam élni magam, így sokkal könnyebb is volt az elolvasásuk. A Gion-tábor nagyon tetszett, sok barátot, tudást, és élményt szereztem. Nagyon jó volt a szervezés. Volt lehetőségünk összemérni a tudásunkat is egy vetélkedőn. Ezen olyan könyveket nyertem, melyek hozzásegíthetnek ahhoz, hogy továbbfejlesszem a szókinccsemet és bővísem anyanyelvi ismereteimet. A középiskolások idei versenyén is szívesen részt veszek, ha

Ferencz Boglárka magyartanár

„A könyvek szeretete különleges szenvedély. Nemes kíváncsiság, tudásszomj, a szépség utáni vágy és öröm. Ebben az érzésben sok minden benne van: a könyvet szeretjük forrón és gyöngéden, mint szüleinket, boldogan, főlzabadultan és odaadóan, mint a barátainkat, szenvedélyesen vagy sóvárogva, mint ifjúságunk első szerelmét: de szeretethetjük csöndben, észszerűen, mint a szellem mindennapi szükségletét...ez nem velünk született adottság. Ezt a fajta „szerelmet”, szeretetet, vonzalmat ki kell alakítani, fejleszteni kell, hogy éljen bennünk, váljon létszükségletünkkel a könyv szeretete, az olvasás, hogy jobban megismerjük a valóságot, a múltat, az emberi értékeket...” (Dr. Csáky S. Pirooska)

jelentkezik még két olvasni szerető osztálytársam, hogy egy csapatban versenyezzünk.

Emese: A versenyen, melyet tavaly decemberben tartottak Újvidéken, ötödikek lettünk, de jogot szerezünk a táborban való részvételre. Mivel csapatverseny volt, beosztottuk, ki melyik könyvet olvassa el. Én a láthatatlan ember és Az Ezüst-tó kincse című regényeket választottam. Másodszor vettünk részt ezen a vetélkedőn. Először, hetedikben nem értünk el helyezést, de én akkor szerettem meg az olvasást. Emlékszem, a Szent Jánosra gimit olvastam, s nagyon megszerettem. Nem járok könyvtárba, hanem az internetről töltök le regényeket, s akkor olvasom, amikor kedvem van. A táborban nagyon jól éreztem magamat, jó volt a hangulat. Jól megszervezték. Megbarátkoztam az öbécseikkel, a temerinikkel, a kispiciakkal. Azóta is tartjuk a kapcsolatot Facebookon, e-maillezünk...Sok mindent tanultunk a táborban az írókról, költőkről, s a megtanultakból írtuk a tesztet...Azt hiszem, ha most a gimiben szervez a tanár verseny, ismét jelentkezem.

Zsanett: Nem ezen a versenyen szerettem meg az olvasást, nekem a szüleim kiskoromban sokat olvastak, később pedig már én is olvastam. Erre a versenyre két könyvet olvastam el, nekem az Egyszer vagyok fiatal című regény tetszett. Jó volt a táborban, sokat megtanultam, értékes könyveket kaptunk jutalmul. Idén is megyek az olvasási versenyre.

A tanárnő: Először is olyan gyerekeket kell kiválasztani, akik nagyon szeretnek olvasni, igazi könyvmolyok. Nem restek egy könyvet többször is elolvasni. A szervezők megküldik a tesztlapokat, azokról elbeszélgetünk... Másodszor vettünk részt ezen a versenyen. Nagy öröm a számomra, hogy a tanítványaim díjat kaptak. Fellelkesülve a szép eredménnyel, idén három csapatot is beszerveztem. A szervezők máris megküldték, mit kell elolvasni. A diákjaim már olvassák a versenyre kapott könyveket, a Beszterce ostromát, Wass Albert Tizenhárom alfalfa című művét, a Stanley, a szerencse fia című könyvet, Rejtő Jenő regényét...

Akik még nem neveztek be erre a vetélkedőre, megtehetik, van idő felkészülni!

Kép és szöveg: Koncz Erzsébet

Évmilliók urai Szegeden

Januárig látható Szegeden az Amerikában nagy sikernek örvendő dinoszauruszkiállítás, melyet a nyár elején nyitottak meg, és azóta rengetegen láttak. Elég annyit mondani, hogy az első héten több mint tízezeren voltak rá kíváncsiak. Az érdeklődést magyarázza, hogy a kiállítás igazán értékes darabokat tartalmaz, és hogy Európában először Szegeden látható. A különleges tárlaton 65 millió éves dinoszaurusztojás-maradványt is szemügyre vehetnek a látogatók!

Mozgó installációkkal és valóság-hű méretű csontvázmásolatokkal, illetve valódi dinoszauruszletekkel várják az érdeklődőket a Móra Ferenc Múzeumban. A kiállításon a Jurassic Park sorozat két sztárja, a T-Rex és a brachiosaurusz is megtekinthető.

A tárlat egyik legértékesebb tárgya a 65 millió éves Hadrosaurustojás maradványa, melyet Kínában találtak. Löffler Zsuzsanna régész újságíróknak elárulta, azért fontos, hogy maradványról van szó, mert ugyan a maradványai fennmaradtak, de kikelt belőle a kisdínó. „A tojások méretéből kikövetkeztethető, hogy a dinoszauruszok felnőtté fejlődése hosszú ideig tarthatott, akár több tíz évig, mert nagyon picin jöttek a világra. Valószínűleg utódgondozásra volt szüksége a legtöbb dinoszaurusznak” – részletezte a régész. Ezenfelül dinóbordát és -csigolyát is láthatunk a múzeum beltéri kiállításán.

A szakember azt is elárulta, hogy ritka a teljes dinoszauruszmaradvány. A legteljesebb T-Rex csontvázat például 85 százalékos állapotban találták meg. Dínótojásokat leggyakrabban Kínában és Mongóliában találnak, hiszen itt ideális a száraz, sivatagos környezet a maradványok fennmaradására.

Hátulról is, előlről is megvizsgálhatjuk az egykor volt állatokat

Igazi dinoszaurusztojást is láthatunk a szegedi Móra Ferenc Múzeumban

Élethű robotdínók, hatalmas csontok, eredeti fossziliák is megtekinthetők az Évmilliók urai – Élethű dínók Amerikából című kiállításon. A dínókat hajóval és vonattal szállították át a tengeren túlról. A dinoszauruszok helyi „kortársait” is láthatjuk a kiállításon. A Móra Ferenc Múzeum gazdag természettudományi gyűjteményében számos olyan lelet található, amely abból a korból származik, amikor a dinoszauruszok éltek. A növényvilág is fontos része volt a dinoszauruszok időszakának: lehetővé tette ezeknek a hatalmas tömegű állatoknak a fennmaradását évmilliókon keresztül. Akkoriban a tengerek, a vizek is nagyon gazdag élővilággal rendelkeztek, valamint a rovarok is képviseltették magukat.

A múzeum előtti dínókkal egész nap fotózkodnak az érdeklődők. A kiállítás legnagyobb sikere a mozgó hangot adó T-Rex robot, a felvehető dinoszauruszruha, valamint a kipróbálható „dínó-mobilok”.

Fotó: Nagy Magdolna

Látogatók sokasága vonult végig a szegedi múzeum belső kiállításán is

Dínópark Újvidéken is

Nahát, nem is félelmetes!

Két évvel ezelőtt nyílt meg Újvidéken a dínópark, vagyis egy állandó kiállítás, amely 24 kiállított tárgyból, dínóutánpótlásból áll. A gyerekek kedvence lett csakhamar a T-Rex, de a hangulatos játszótér és más közönségvonzó tartalmak is népszerűvé tették a helyet, még hozzá rövid idő alatt.

A jól ismert SPENS mellett egy kihasználatlanul álló területet tettek alkalmassá a dínók – no és a közönség – számára, amit augusztus óta kénytelenek zárva tartani, mert a közelben épülő bevásárlóközpont munkálatai akadályozzák a biztonságos bejutást. Reméljük, hamarosan újra birtokba vehetik az érdek-

Az újvidéki SPENS tövében levő dínópark nagy kedvence a T-Rex, ám augusztus óta zárva tart a park a közelben épülő bevásárlóközpont körüli munkálatok miatt

lődők a kellemes kikapcsolódást nyújtó parkot.

TEMERIN

Ingyenes edzés hétfőtől csütörtökig

Az ingyenes iskolai sportolási lehetőséget tavaly vezették be ország-szerte, így a vajdasági iskolákban is. Temerinben is egyre nagyobb az érdeklődés az ingyenes sportolási lehetőség iránt. Idén a kínálat is bővült.

Hétfőtől csütörtökig, este héttől kilenc óráig tartanak az edzések a különböző sportágakban. Az alsósok számára vegyes sportfoglalkozásokat és gimnasztika- meg tornaedzéseket tartanak. A felsősök röplabda, cselgáncs, kézilabda, labdarúgás, karate és asztalitenisz közül választhatnak. A cselgáncsedzést a Petar Kočić iskola tornatermében, a többi sportág edzéseit a Kókai Imre iskolában tartják. Az alsósokkal szakelődő foglalkozik, ún. korrekatív gimnasztika keretében.

Ezek az edzések ingyenesek, a sportklubok pedig havi díjat fizetnek a növendékekkel.

Készül az indián gyerek karkötője

Két, meglehetősen szemrevaló rajz futott be szerkesztőségünkbe, amelyről első pillantásra nem is feltételeztük, hogy közös munka, és azt sem, mi célt szolgál. Rövidesen kiderült, hogy a szabadkai J. J. Zmaj iskola első tanuló készítették, nem mást, mint a legügyesebben halászó indián gyerek karkötőjét. A közös munka öröme nem maradt el, és a kis elsősek észrevétlenül az írás elsajátítására is felkészülnek Grubanov Martinek Emília tanítónő irányításával

Varga Polyák Boglárka, Macskovity Tatjana, Perić Andor és Babcsányi Léna

Tot Hunor, Erdélyi Pataki Máté, Csákány Petra és Losonc Bence közös munkája

Megújul a szabadkai Zmaj iskola

A tanévet mintegy 590 diák kezdte meg a szabadkai J. J. Zmaj iskolában, ami a sokéves átlagnak felel meg. Az iskolában szerb és magyar nyelven folyik az oktatás. Jelenleg nyolc magyar osztállyal rendelkezik, amelyekbe egyenként 15–18 diák jár.

Az iskolában legutóbb 2002–2003-ban volt nagyobb felújítás, akkor a tetőszerkezet újult meg. Az azóta eltelt időszakban rendezések voltak a kisebb felújítások, javítások, amelyekre leginkább nyáron igyekeztek sort keríteni, így a diákokat évről évre megfelelő körülmények várták. Az idén, a Gazdasági Minisztérium által kiírt pályázatnak köszönhetően, 14 millió dinárt fordíthattak az iskola nyílászáróinak cseréjére, nem kevesebb mint 300 ablakot, ajtót cseréltek ki, és a homlokzatot is megújítják. Reménykednek, hogy hamarosan a tornaterem is sorra kerül.

Hittanóra Tiszakálmánfalván

Szőllősi Tibor plébános vezetésével a templomot járták körbe az alsós hittanosok, amikor Tiszakálmánfalvára látogatva nyitva találtuk a tiszteletet parancsoló templom ajtaját. A templomlátogatás szabályaival ismerkedtek, majd közös énekkel, a plébános úr gitárjátékával oldották fel a hangulatot, az odaérkezők kellemes meglepetésére.

N-a

Játékos logikai tanuló tábor Muzslyán

Nagyon sok lexikális anyagot tartalmaz az iskolai tanterv, a gyerekek sokszor a szövegek bemagolására kényszerülnek, viszont háttérbe szorul a problémamegoldási képességük.

Ennek megváltoztatása céljából indult útjára a logikai tábor a bánati Muzslyán.

Több mint hatvan diák négy csoportba osztva vett részt nem sokkal a tanév kezdete előtt a muzslyai Szervó Mihály Általános Iskolában hatodik alkalommal megszervezett logikai táborban. Az elsődleges cél az, hogy a gyerekeket visszavezessék a gondolkodás világába. A muzslyai Makán Dávid azt mondja, már ötödik éve jár ebbe a táborba, mert számára nagyon fontos a logikus gondolkodás, ennek köszönhetően nem kell annyit tanulni meg magolni. A foglalkozások játékosan zajlanak, nincs az a teljesítési kényszer, ami az iskolában. A tordai Szarvas Melániának a logi-story tetszik a legjobban. Egy adott történet megfejtése nem könnyű, de a logikus gondolkodás sokat segít.

A muzslyai származású Rácz Renátó Budapesten programtervező/informatikus szakra jár. Sok matematikát tanul, és, mint mondja, részben ezért jelentkezett a táborba. Meggyőződése, hogy a gyerekek tudják fejleszteni logikai képességeiket, és meg tudnak birkózni a különféle kritikus gondolkodást elősegítő feladatokkal.

A tábor kezdetben főleg közép- és dél-bánati gyerekeket vonzott, újabban azonban más környezetekből is érkeznek diákok.

– Van egy tanulónk például Torontálországból (Kisoroszló). Eljutott hozzá a tábor híre, szépeket meséltek rólunk, és jelentkezett. Érdekelte. Már Bácskából is vannak jelentkezőink. Eddig csak vendégek voltak. Tavaly, tavalyelőtt a szabadkai természetvédelmi versenynek a győzteseit láttuk vendégül a táborban, most viszont jelentkezett két gyerek Adáról is – mondja Bíró István matematikatanár, a tábor megálmodója és szervezője.

A munkában az idén több olyan fiatal is feladatot vállalt, aki immár „kinőtte” a tábor, más környezetben folytatja tanulmányait, de most hazajött. Így remélhető, hogy a következő években is sikerül megszervezni a tábor.

K.I.

Rendhagyó óra Hajdújárás

A hajdújárás Petőfi Sándor Általános Iskolában rendhagyó irodalom- és történelemórát tartott a Mécsvirág együttes. Petőfi Sándor verseivel és megzenésített verseivel az 1848-as szabadságharcról szolt az együttes: Krnács Erika, Baráth Hajnal Anna és Zsoldos Ervin.

Gyaloglók Palicson

Szeptember 15-én volt a gyaloglás napja Szerbiában. Ez alkalomból a palicsi Miroslav Antić iskola is szervezett gyalogtúrát a tőzgebányához. 126 diák és 5 tanár gyalogolt. Az időjárás nekünk kedvezett, így vidáman vághattunk neki a nagyjából 3 órás túrának, amelyet egy kis pihenővel tettünk színebbé a Tőzeg-tó partján.

Nagygyörgy Kristóf

Aki a dicsőség útjára téved...

Kerékpáros zarándokút Kunszentmiklóstól Nándorfehérvárig

Kerékpáros zarándoklattal tiszteleg Mátyás király és a Hunyadi család emléke előtt Tóth Péter Lóránt kunszentmiklósi versvándor. A Mátyás király emlékéhez kapcsolódva 12 napos kerékpáros zarándoklatot indított Kunszentmiklósról Nándorfehérvárra. A Nyugat-Bácska hírportál szerint 450 kilométeres útján három ország 21 településén tart versekkel átszőtt előadást Hunyadi Mátyásról Aki a dicsőség útjára téved, nem ismeri a félelmet! címmel.

A Magyarországon, Horvátországon és Szerbián áthaladó (vers)zarándoklat célja, hogy lélekben, a verseken keresztül közelítse egymáshoz a Duna mentén élő magyarokat és nem magyarokat, Corvin Mátyás nemzetépítő tevékenységére emlékeztetve.

A versvándor bekanyarodott a bezdáni Testvériség-egység Általános Iskolába is.

Fotó: Kanizsai Ilona

Ősz

Az ős az elmúlás és a természet változásának az évszaka.

Bordó és sárga színekben pompáznak a falevelek és a virágok. Az ős beköszöntével hűvösebbek a reggelek és az éjszakák. A vándormadarak is elrepülnek melegebb kontinensre. A földekről az emberek betakarítják a kukoricát. A gyümölcsösökben leszedik a gyümölcsöt és hűvös helyre rakják, hogy télire tárolják. A szőlősökben szüretelik a szőlőt, mustot és bort készítenek belőle.

A háziasszonyok elteszik a télire való savanyúságot. A finom lila szilvából lekvár készül.

Szeretem az őszt, mert sok az avar, és imádom benne játszani.

Dér Zsombor, 5. osztály, Hunyadi János iskola, Csantavér

Mátyás király udvarában jártam

Tisztán emlékszem. Aznap volt húsz éve, hogy megnyitottam a pékségem Buda központjában. Nem volt nagy a pékség, vevő is kevés akadt. Az évforduló napján nem a szokásos vevők egyike lépett be az ajtón. Maga Mátyás király állt ott, teljes pompájában. Bevallom, mindig is azt hittem, hogy sokkal magasabb termetű, gesztenyebarna szeme, haja és szigorúbb arcvonásai vannak, viszont ahogy reám tekintett, melegség járta át a szívemet, és biztonságban éreztem magam.

– Jó reggelt kívánok! Mért nem nagyobbítod meg ezt az üzletet? Aki nem figyelmes, könnyen eltévesztheti, hiszen a sok csiricsáré bolt között e szerény kis ablak és ajtó majdhogynem láthatatlanná válik.

– Kegyelmes, jó uram! Számomra a külső nem minden, hiszen aki ismeri e helyet, tudja, hogy itt szívvel-lélekkel készül a kenyér.

– Hadd lám akkor, adj nékem a legjobb kenyeredből! – szóló a király. Megköszönte a finomságot, s kilépett az utcára. Azt hittem, soha többé nem látom őt ilyen közélről.

Másnap reggel egy küldönc érkezett hozzám, levelet hozott királyi pecséttel, amelyben az állt, hogy délutánra a királyi udvarba kell mennem.

Ebéd után indultam útnak. Amikor a kapu elé értem, két őr fogadott, nyomban a király elé vezettek. Mátyás király az udvari kert közepén üldögélt. Szébbnél szebb virágok vették körül, s meglepetésemre csupán egy szolgálólány álldogált mellette.

– Miért vágsz ilyen meglepett arcot? – kérdezte a király.

– Felség, ha őszinte lehetek, be kell vallanom, hogy nagyobb pompára számítottam. Az udvar, hatalmas fáival és letisztult szobraival gyönyörű, s az udvari nép sem érezte velem, hogy szegényes öltözetem miatt megvetne.

Sohasem felejttem el, hogy ekkor a király elnevette magát.

– Örülök, hogy ezt hallom, hiszen a te pékséged miatt jöttem rá arra, hogy a kevesebb néha több. Megkóstoltam a kenyeredet. Soha életemben nem ettem finomabbat, annak ellenére, hogy a szegényes környezet miatt rosszabbra számítottam. Kérlek, nézd el nekem ezt a hibát, s mivel a lelked tisztaságáról árulkodik, kárpótlásul fogadd el az ajánlatom: dolgozz nekem, dolgozz az én konyhámon.

A szívem majd kiugrott a helyéről, s életemben talán először igazán boldog voltam. Ízlett neki! Ízlett a kenyérem!

– Jó uram, elfogadom az ajánlatát, de kérem, engedje meg, hogy a népnek is süthessenek tovább, hiszen családok jártak a pékségembe – kértem Mátyás királyt.

– Természetesen továbbra is járhatnak hozzád az emberek, s örülök, hogy a népemben olyan emberek élnek, akik hozzád hasonlóan nemes szívűek! – szóló a király, s kezet fogott velem.

Azóta élünk a királyi udvarban a kislányommal, s azóta is szívvel-lélekkel készítem a péksüteményeket uralkodómnak, Mátyás királynak.

Bicskei Barbara, 5. osztály, Emlékkiskola, Zenta

Katica

Sok gyerek szerint a legjobb állat.

Amellett, hogy aranyos, sötét titkot őriz. Olyan, mint a legtöbb üzletember, kedvesnek látszik, de valójában egy ragadozó. A levéltetvek ellensége, a kertészek jó barátja. A mozgásban hat láb segíti, bárkivel megbirkózik, csak terített asztalhoz jusson, ami neki nem más, mint egy levéltetves fa vagy bokor. A magas akadályok elkerülésében segíti két szárnya, ami

akkor is jó szolgálatot tesz, ha a levéltetű-bírószágon elítélik. Ha az ember levéltetű méretű lenne, a katica megenné.

Szerencse, hogy nem akkorák vagyunk.

Kókai Hunor, 6. osztály, Moša Pijade iskola, Pacsér

Kutyá vagy macska?

Az én egyik nagymamámnak cicája, a másiknak kutyája van. Ha nekem lehetne háziállatom, nem is tudom, mit választanék.

A kutyák hűségesek, játékosak és okosak, de nem olyan önállóak, mint a macskák. A macskák is játékosak, viszont ők egy kicsit gorombábbak, mint a kutyák. Az ebek általában sokkal szeleburdibbak, mint a cicák. A nagymamám kutyája mindig ugrál, ha meglát. A másik nagymamám macskája pedig csak odajön hízelegni hozzám. Azért teszi, hogy kérjen valamit kaját. Cirmos mégis csak érdekállat, bármennyire is hízeleg. A nagy kutyusát megtanítottam, hogy ha vakkant, kap egy kekszet. Nagyon szereti ezeket a kutyakekszeket. Mindent megtesz, hogy kapjon egyet, még két lábon is szokott járni a finom falatért. A kutyák jó házőrzők, nem mint a macskák, amik szeretnek lustálkodni. Ahogy a kutyám meglát egy idegen embert, rögtön megugatja. A macskák pedig elbújnak, és bajuszukat sem mozdítják. Jó tudni, hogy ha a kutya csóválja a farkát, örül, de ha a macska ingatja a farkát, mérges. Ne nyúlj hozzá!

Sajnos, nekem még nem sikerült döntenem, melyik állatot szeretném. Remélem, egy nap mindkettőm lesz, és jó barátságban élnek majd.

Karvák Ádám, 6. osztály, Petőfi Sándor iskola, Újvidék

A nyaram

Nagyon vártam már a nyarat, hogy sokat fürödhessenek.

Egyik nap felhívott a barátnőm és kérdezte, elmegyünk-e fürödni. Boldog voltam, hiszen ezt vártam, hogy mehezzünk. Mikor a strandra értünk, rögtön mentünk a vízbe, és nagyokat fürdöttünk. Sok baráttal találkoztam, de mégis a legjobb barátnőmmel voltam. Sokat ugráltunk és úsztunk, nagyon sok időt eltöltöttünk együtt. Nagyokat fagyiztunk, pizzáztunk és így elmúlt a napunk.

Nekem ezen a nyáron ez volt a legjobb, legszebb élményem.

Horvát Petra, 5. osztály, Hunyadi János iskola, Csantavér

Az én barátom

A barátomat Varga Árpádnak hívják. Óvodáskorom óta ismerem őt, jelenleg is osztálytársak vagyunk. 9 éves, mint én. Nálam alacsonyabb, de a testsúlyunk hasonló. Szeme színe zöldeskék, a haja pedig szőke. Mindig szépen öltözik. Sokat játszunk együtt. Segítünk egymásnak, ki is békülünk. Eddig még csak szülinapra jártam hozzá. Jó magaviseletű gyerek, de ahogy mások, ő is néha rosszalkodik. Mondhatom róla, hogy jó tanuló. Csak ötösöket meg négyeseket kap. Most jól megvagyunk. Remélem, hogy még sok évig barátok maradunk.

Rác Kolompár Alen, 3. osztály, Petőfi Sándor iskola, Óbecse

Dínók között

Berényi Dominika, 4. osztály, Petőfi Sándor iskola, Hajdújárás

Megérkezett az ősz a kertünkbe

Az előszoba ablaka pont a sziklakertre néz. Ősszel is csodás látvány a kicsi növénykupac. Anya készítette a kertet, mindent gondosan elrendezett, tudta, hogy melyik növényt hova ültesse. Most, hogy beköszöntött az ősz, színes levelek borítják a növényzetet. Itt-ott még kikandikál egy utolsó mosolyát küldő virág, amely a hosszú ősznek köszönheti virágzó életét. Egyik ilyen a viola, ami hihetetlen módon egy-két virágával kitűnik a többi közül. Sokszor én is megcsodálom. Anya téli kaktusza most készül a pihenésre, a snidling is egyre jobban barnul, a kökörcsin, ami nyáron narancsszínűt virágzik, most egyre bánatosabban kókadozik. A cicánk, Leó, nagyon szeret a hulló levelekkel játszani. Tetszik neki, ahogy a talpa alatt csörögnek a levelek. A meggy- és a diófa napról napra kopaszabb lesz. Az első fagyok befejezik a tavasszal elkezdett munkát, hisz minden növény a téli pihenőre készül. Pici udvarunkban a kicsi kert most megpihen és átadja magát a zord télnek.

Bella Kornélia, 4. osztály, J. J. Zmaj iskola, Magyarkanizsa

A padtársam

A barátom Slezák Dánielnek, ő a 6. b osztályban padtársam is lett.

Dani szeme zöld, haja szőke, közepes testalkatú. Óvodás korunk óta ismerjük egymást. Dani segítőkész, humoros fiú. Szünetekben jól megnevettet. Szerencsére közel lakunk egymáshoz. Gyakran találkozunk iskolán kívül is. Szeretünk biciklizni, focizni, tollaslabdázni és számológépezni.

Nyáron sokat úsztunk a medencében, jól leégtünk. Minden reggel együtt megyünk az iskolába. Dani reggelente későn ébred, ezért mindig az utolsó pillanatban tudunk elindulni az iskolába. Néha már becsengetnek az órára, mire betoppanunk. Ezért gyors tempóban tekerjük a biciklit, ezzel a reggeli edzésünk is megvan.

Remélem, hogy a 8. osztály végéig padtársak maradunk, és a barátságot is soká megmarad. Szeretném, ha középiskolában is padtársak lennénk.

Gálik Dániel, 6. osztály, Cseh Károly iskola, Ada

Szabadidőmben

A családjunk eldöntötte, hogy sütünk valamit.

Eldöntöttük, hogy kint sütünk szalonnat, kolbászt, tojást és burgonyát. Összevágtam a fát, leöntöttem olajjal, hogy jobban égjen a tűz. Először beletettük a zsírt, hogy jó fölmelegedjen. Utána beletettük a szalonnat, hogy süljön. Lassan a szalonna megsült, közben a kolbászt is beletettük és megsült az is. A végére hagytuk a burgonyát, amikor beletettem, a tűz felcsapott és odatettem mellé a tojást is. Amikor minden kész volt, a tányéromat mindennel teleraktam.

Olyan jót ettem, hogy mind a tíz ujjamat megnyaltam utána.

Vladislavljec Szabasztján, 7. osztály, Sever Đurkić iskola, Óbecse

A kedvencem

A kedvencem egy kutya, a neve Maci. Kis termetű, nagyon szeretjük, mert jól őrzi a házat és mindenkit megugat. Sokat eszik, néha kiszökik az udvarból, de azután mindig visszajön. Néha becsukjuk a kettrecébe. Ilyen az én kutyám.

Nagy Boglárka, 2. osztály, J. J. Zmaj iskola, Magyarkanizsa

Viadal

Varga Polyák Ákos, 3. osztály, J. J. Zmaj iskola, Szabadka

Néptánc táborban

Nyári szünetben néptánc táborban voltam, amit Zentagunarason tanítottak.

Nagyon élveztem, mivel sokat táncoltunk és énekeltünk. Azért szabályok is voltak: nyolckor ébresztés, kilenckor reggeli, háromnegyed tízkor indulás. Három óra tánc után ebéd. Egy kis idő kézműveskedésre, utána vissza a táncba.

Amikor vége lett a próbának, igyekeztem a sátorhoz, hogy kivehessem a tálat és mehessek enni, mivel a vacsora hétkor volt. Utána fürödni is igyekeztem, azért, mert ott is sokan szoktak lenni, ám megúsztam, mert csak két emberre kellett várnom. Este a tánc ház következett, ami azt jelentette, hogy mindegyik csoport bemutatta, mit tanult. Éjszaka nagyobb zivatar ébresztett fel bennünket, amikor vége lett, visszaküldtek bennünket aludni.

Kézműveskedéseken lehetett gyöngyöt fűzni, nemezelni, faragni és mézeskalácsot díszíteni. Reggelire lekváros, margarinos és eurokrémes kenyér szokott lenni, meg tea vagy tej. Ebédre sültet és főttet kaptunk, vacsorára meg szendvicset.

Gálaest volt szombaton, felléptünk. A legjobb része a babevés volt.

Gondis Adél, 5. osztály, Hunyadi János iskola, Csantavér

Nyári szünidő

Az idei nyári szünidőm szép és izgalmas volt. Ahogy befejeztem az iskolát, egy hétre rá táborba mentem.

A Talentum néptánc csoporttal Horgosra, a Túrú-tanyára mentünk. Sátorban aludtunk, sokat kézimunkáztunk, táncoltunk. Finomakat ettünk, és sok-sok barátot ismertem meg. Tábor után Bécsbe mentem. Zsol-tival elmentünk a medencére fürdeni, a vidámparkban pedig felültünk a kilencven méter magas körhintára. Esztivel fürödtünk a Dunán. Utána hazajöttem Szabadkára, és anyával Mórahalomra mentünk fürdeni. Jól éreztem magam a csúszdákon, tetszett a meleg víz. Vasárnap délután elmentünk az állatkertbe. Fagyiztunk és nagyot sétáltunk a Palicsi-tó mellett.

A nyári szünidőben elutaztam a nagyszüleimhez is. Az unokatestvéremmel, Ivánnal fürdöttünk a falu melletti folyóban. Horgásztunk, fociztunk, fára másztunk, bújócskáztunk. Este nagyon fáradtan értünk haza, és jól aludtunk.

A nyári szünidő alatt sok élményben volt részem. Szép volt az idő, sokat tudtam fürdeni. Nagyon várom a következő szünidőt.

Ködmön Dániel, 4. osztály, J. J. Zmaj iskola, Szabadka

Az elveszett pelikán

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren is túl, élt egy királykisasszony. Miközben a tükörben nézegette magát, kopogást hallott az ajtón.

Egy szegény legény állt az ajtóban. Amikor bement, megérkezett a király is. Azt mondta a szegény legénynek:

– A lányomnak elveszett az aranypelikánja, aki megtalálja, az veheti feleségül.

A szegény legény elindult megkeresni az aranypelikánt. Egy szép tisztásra ért. A tisztáson találkozott egy pásztorral. Elmesélte neki, hogy mit keres. Innen már ketten mentek tovább. Amikor az erdőhöz értek, ott állt egy vadász. A vadásznak is elmesélte, hogy hová mennek, és a vadász azt mondta:

– Most már én is veletek megyek, mert ahhoz a fához, ahol a madár van, csak én ismerem az utat.

Hárman folytatták az utat. Elértek a fához. A fa aljánál egy boszorkány állt. Azt mondta:

– Ha adtok nekem egy kis kenyeret, akkor levarázsolom az aranypelikánt.

Adtak neki, a boszorkány pedig levarázsolta a madarat.

A szegény legény elvitte a királynak és a királykisasszonynak. Összeházasodtak, és boldogan élnek, ha meg nem haltak.

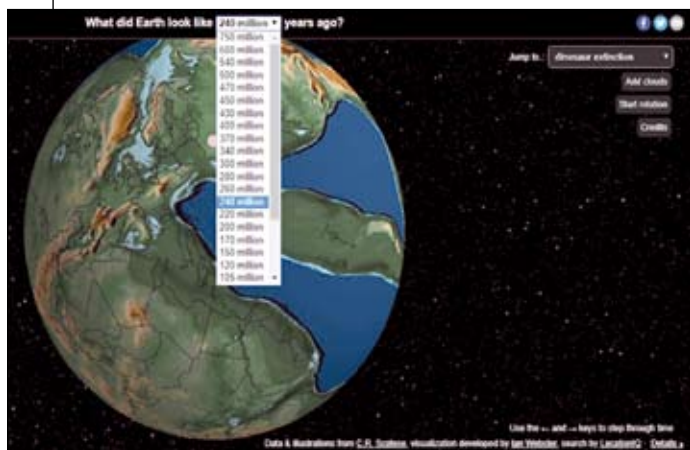
Jurković Tamara, 2. osztály, Moša Pijade iskola, Pacsér

PILLANTÁS A MÚLTBA

Itt éltél volna több millió évvel ezelőtt

Egy interaktív térképen nézheted meg, milyen volt mostani lakóhelyünk akkoriban, amikor még dinoszauruszok lettek volna a szomszédaink.

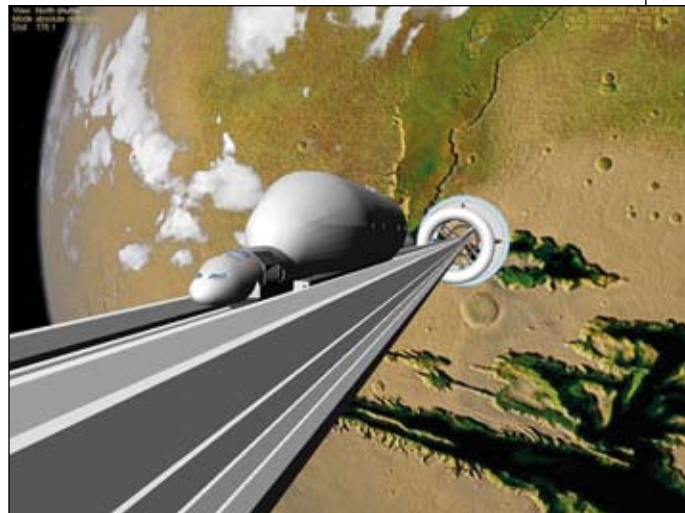
Valamikor réges-régen, úgy 240 millió évvel ezelőtt tulajdonképpen csak egyetlen összefüggő földterület volt bolygónkon, a Pangea kontinens (később ebből váltak ki a lemeztectonikai mozgások során a mai kontinensek). A 20 millió és 750 millió év közötti állapotokat egy interaktív térkép mutatja, a 240 millió év az alapbeállítás. Ezt a térképet elég jól lehet használni, mi kipróbáltuk. Figyelmetekbe ajánljuk tehát a <http://dinosaurpictures.org/ancient-earth#200> honlap felkeresését. A <http://dinosaurpictures.org/> honlapon mintegy 1082 féle dinoszaurusz adataival ismerkedhetsz, képük mellett feltüntették vélt élethelyüket is. Mindkét honlap angol nyelvű.

Érdekes megnézni ezen a térképen, hogy hol is éltünk volna akkoriban, és ehhez segítséget is ad a projekt létrehozója, Ian Webster: a keresőmezőbe kell beírni, hogy most merre van az otthonuk. A Hungary, vagy Serbia kifejezést csak a közelebbi évmilliókban találjátok.

A térképen az is kikereshető, hogy mikor jelentek meg az első virágok, rovarok, állatok a Föld nevű bolygón, és valamennyi esetben rövid (angol nyelvű) leírást olvashatunk az adott korszakról. Az embert még ne keressük, mi csak jóval később kerültünk elő, de nálunknál többet senki más nem pusztított ezen a bolygón.

Kapcsolat az űrrel

Japán kutatók évek óta dolgoznak egy olyan ötlet megvalósításán, ami több mint 120 éve merült fel először. A cél, hogy 2050-ben már lifttel vigyenek turistákat az űrbe.

Az űripar jelenlegi legnagyobb kihívása, hogy kitalálják: hogyan lehetne költséghatékony módszerrel az űrbe juttatni dolgokat. A SpaceX visszatérő rakétái jelentős mértékben képesek csökkenteni a kilövés költségeit, a japánok azonban egészen másként képzelik el a dolgot.

Az elmúlt években a Sizuokai Egyetem kutatói egy „űrliften” dolgoztak, amely képes lenne a két végpontja (a Föld és egy űrben lévő célpont) között oda-vissza szállítani a dolgokat. Az ötlet eredetileg 1895-ből, egy orosz tudóstól, Konsztantyin Ciolkovszkijtől származik, akinek az Eiffel-torony adott ihletet. Az elképzelést később Arthur C. Clarke is elővette, és a jelek szerint a japánokat is foglalkoztatja a dolog.

A japán űrügynökség még ebben a hónapban felbocsátja azt a H-2B rakétát, amely az „űrlift” prototípusát szállítja. Ez két miniatűr műholdat, egy 10 méteres kábelt, valamint egy 6x3x3 centiméteres miniatűr lifet tartalmaz. A teszt során azt figyelik a tudósok, hogy a két műhold közé kifeszített kábel feszes marad-e az űrben, és képes-e rajta a szerkezet a két műhold között oda-vissza közlekedni.

A tesztet a műholdakra szerelt kamerák segítségével örökítik meg, ez később jó szolgálatot tehet a további fejlesztéseknél.

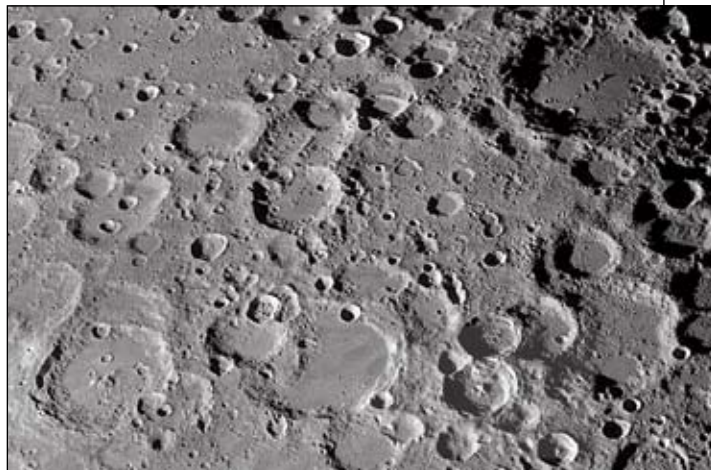
A két műholdat összekötő kábel természetesen nem olyan kábel, mint amilyeneket a földi liftekben is használunk. Szén-nanocsövekből áll, ami még az acélnál is tízszer erősebb teszi.

CSILLAGÁSZAT

Hatezer új kráter a Holdon

Egy mesterséges intelligencia (MI) több mint 6000 új krátert fedezett fel a Holdon. A University of Toronto Scarborough (Toronto, Kanada) kutatói azonosították a formákat égi kísérőnk felszínén.

Dacára annak a ténynek, hogy a tudomány és a számítástechnika robbanásszerűen fejlődött az utóbbi évtizedekben, a kráterek azonosításának módszere nagyjából ma is ugyanaz, mint Galilei idejében. Meg kell nézni, hogy egy adott területen az ember hány darab kráter kinézetű formát lát, meghatározni a holdrajzi koordinátákat, majd a szögátmérőből kiszámolni a méretet. Egy nagyon egyszerű színházi látszóval is több tucat, vagy akár több száz krátert is azonosíthatunk a Holdon. A majdnem 38 millió km²-es égitest felszínén azonban ennél nagyságrendekkel több kráter található, mindezeket szinte lehetetlen feladat lenne átnézni.

A Föld egykori urai

Mit tudhatunk az évmilliókkal ezelőtt élt, majd a Föld színéről eltűnt dinoszauruszokról?

A dinoszauruszok (latin rendszertani nevük Dinosauria) a hüllők közé tartoznak. Általános jellemzőjük, hogy a lábuk a hüllőkétől eltérően a testük alatt helyezkedik el, és a szárazföldön élnek. Ők voltak a mezozoikum (a földtörténeti középkor) meghatározó, nagy tömegben jelen lévő, szárazföldi gerinces állatai, főként a jura és kréta idején. A késő triász kortól (pontosabban annak karni korszakától) a késő kréta korig (annak maastrichti korszakáig) éltek. Ez azt jelenti, hogy nagyjából százhatvan millió éven át ők uralták a Földet! Kihalásukat valószínűleg egy meteor becsapódása okozta, amelynek következtében a bolygót hosszú időn át olyan sűrű porfelhő vette körül, hogy a növények jó része elpusztult a fényhiánytól, az állatok pedig nem jutottak táplálékhoz, ezért veszttek ki.

Őslénykutatók

Az egyéb fajoktól eltérően a dinoszauruszok rendkívül változatos formákban és méretekben léteztek. A csirke nagyságától a harminc méteres óriásig mindenféle állat volt köztük, de általánosságban inkább nagy méretűek voltak. A táplálkozásuk is változatos képet mutatott: voltak köztük növényevők, húsevők és mindenevők is. Egy részük négy lábon járt, más részük pedig hol csak alkalmanként, hol jellemzően két lábon futott. Több fajuknál bonyolult csontváz-módosulások – például testpáncél, szarvak vagy fejdíszek – alakultak ki. A legtöbbjük fészékpítő és tojásrakó volt, ami azt jelenti, hogy a mai madarakhoz hasonlóan szaporodtak. A tudomány csak egy olyan természetes ellenségüket ismeri, amely velük táplálkozott: a Repenomamus giganticus, amely egy 12–14 kilogramm tömegű triconodonta volt, és legszívesebben a kis méretű dinoszauruszok – például a Psittacosaurus – fiatal egyedeit kapta el ebédre vagy vacsorára. Az őslénykutatók, akik már a XIX. század elejétől kitartóan keresték és vizsgálták a dínó-leleteket,

Fantáziakép az ember és a dinoszauruszok esetleges találkozásáról

több mint ötszáz különböző nemet és több mint ezer fajt azonosítottak. Hamar kiderült, hogy maradványaik a Föld összes területén föllelhetők, így a Kárpát-medencében is.

Hol találtak dinoszaurusz-maradványokat?

Mivel a Kárpát-medence területét a mezozoikum idején nagyrészt tenger borította, így nálunk akkor csak kevés dinoszaurusz található megfelelő szárazföldet. A kutatók sokáig nem is reménykedtek, hogy rábukkanhatnak egy-egy fosszíliaira, vagyis megkövesedett maradványra. (A fosszília szó a latin fossa = árok szóból ered, utalva a kiásás körülményeire.) Végül azonban a nyugati részekben két helyen is rábukkantak dínónyomokra. Az egyik terület Pécs közelében volt, ahol 1966-ban Wein György geológus talált néhány megkövesedett lábnyomot, amelyek feltehetően egy tengerparti mocsaras területről származtak. A lelet később megsemmisült, de az 1980-as években a közeli Komlón újabb fosszilianyomokat fedeztek fel, amelyeket Kordos

László azonosított be. Ő pedig azt állapította meg, hogy azok egy új faj, a jura időszak elején élt theropoda maradványai. A lelőhely alapján Komlosaurus carbonisnak nevezte el a theropodát.

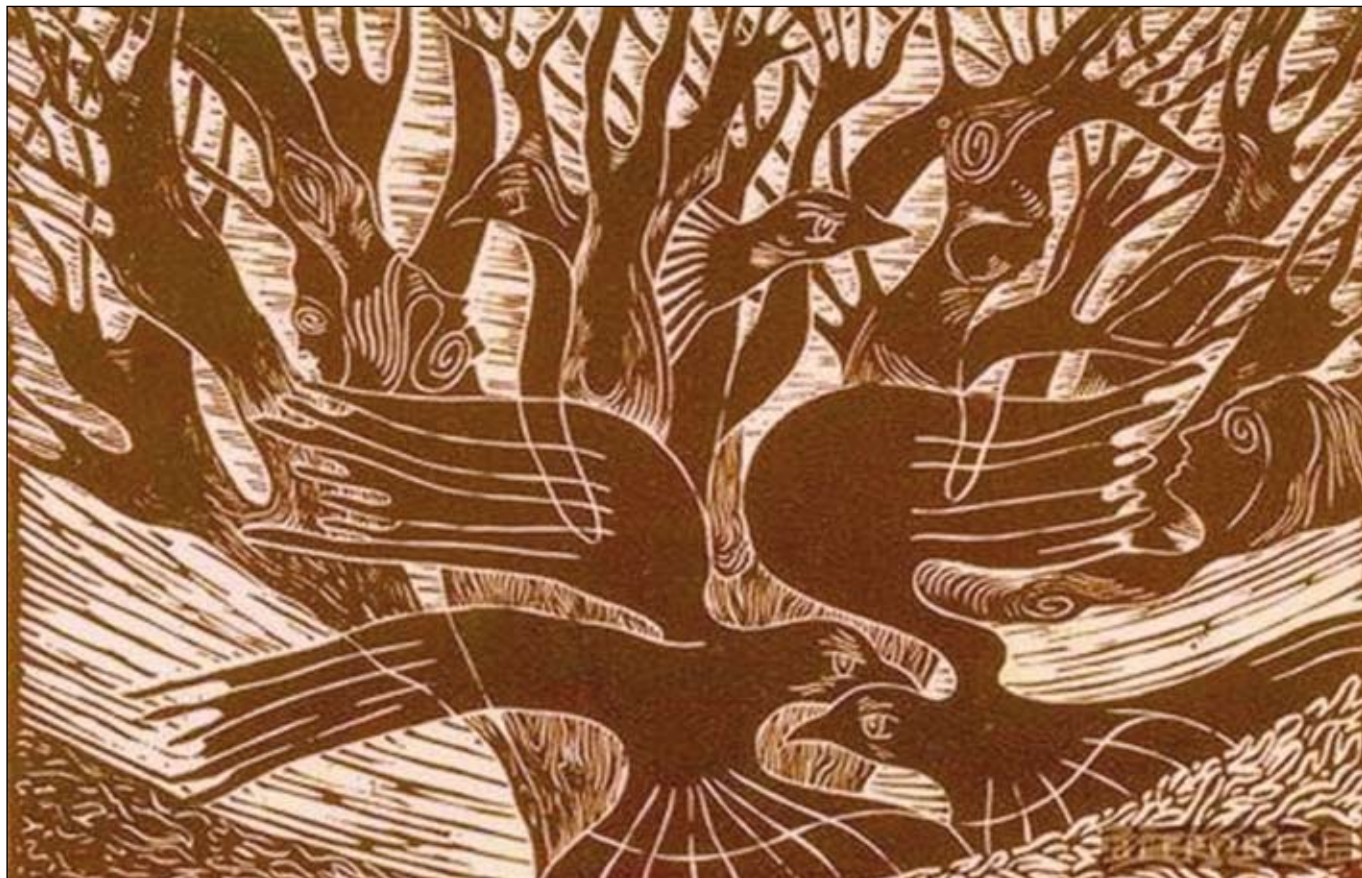
Hungarosaurusról hallottál?

A Balaton feletti északkeleti térségben, a Bakony hegységben 2000 tavaszán indultak jelentős kutatások, Ősi Attila vezetésével. Ott a késő kréta korban létrejött Csehányai formáció iharkúti részén találtak csontfossziliákat.

Egy növényevő rhabodontida megkövült fogait és csontjait sikerült kiásniuk, majd egy olyan új nem tagját találták meg, amely az ankylosaurusok közé tartozott. Ezt az országról Hungarosaurusnak nevezték el. A jelentős leletek nagy izgalmat keltettek, így a kutatócsoportnak sikerült támogatást szereznie ahhoz, hogy a következő években több expedíció is indulhasson a lelőhelyre. A csoport kitartó munkájának eredményeként több összefüggő csontvázra és több ezer különálló fosszíliaira bukkantak. Egyebek közt egy pulyka méretű, és egy körülbelül 4 méteres theropoda fogai is előkerültek. Az elnevezésekben igyekeztek megőrizni a lelőhely jellemző neveit is, így kapta például az egyik lelet a Bakonydraco, a másik az Ajkaceratops kozmai nevet. Az előbbi egyébként nyugodtan tekinthetjük a Bakony rémének, hiszen a Pterodactylusok családjába tartozó, sárkányszerű Bakonydraco elég nagy termetű volt, és repülni is tudott. Az utóbbi (az Ajkaceratops) már barátságosabb lény lehetett, talán még háziállatnak is alkalmas lett volna „csupán” másfél méteres hosszával, a fején pici szarvacskát hordott, miközben papagájcsőrű szája volt. A csoportnak összességében legalább hatféle bakonyi dinoszauruszt, ezen belül három növényevőt és három ragadozót sikerült azonosítania.

Ilyen lehetett, amikor egy Pneumatoraptor sétára indult a Bakony egyik vadregényes erdejében

Egy gém szállt az erdő felett. Nem láttam, de kiáltása odahullt mellém, és kíváncsian forgattam nyakam, hogy megláthassam a vándort. Mert vándorlásban volt, az bizonyos. Érzett a hangján. Talán leszólta a vidéket, melyben hiába keresett értelmes vizeket, de lehet az is, hogy társa után kiáltott, aki elhagyta. Magasan repült a gém. Akkor lapult a nap a nyugati ég pereméhez, és az erdőben már gémlábú árnyékok jártak. A visszhangos kiáltás felhőmesszeségből szállt még egyszer felém, és utánarévedtem, mert mindig szerettem a vándorokat, légyen az madár vagy ember. A vándoremler cipője porán, a vándormadár pedig szárnya tollán hordja idegen tájak ízét, üzenetét, napsugarát, borulását. Repül a gémmadár felhők felett, felhők alatt, és talán lenéz a vándorló tájakra, hol érik már a kukorica, fellobbannak a haldokló, nyárvégi tűzek, és a krumpli füstje rálapul a völgyre, mert nem akar elmenni onnét, ahol született.

Lenéz az utakra, melyek folytonosak, és végtelenek, mint az idő, és átrepül a faluk tornya felett, hol rekedt kis harangok most már korábban mérik az estét. Már messze lehet a hosszú lábú madár, és a fonál, mely gondolataim orsójáról pergett utána, elszakadt, mert egy őz jött ki a nyiladékra. Jó messze van, nem látom, bak-e. De ha bak is, nem lövök. Messze van. Feje a földön. Csipeget. Elég nagyknak látszik, azt hiszem, bak. Legelésben felém tart. Egy pillanatra elfordítom a fejem – valami zörgött mögöttem –, és amikor újra odanézek, már három őz áll kinn. Az előbbi és két kisebb. Tehát nem bak! Suta és két gidája. Jönnek felém. A két kiscida játékosan megugrik néha, és anyjuk ilyenkor felemeli fejét.

Fekete István

Szeptember

Ebben a fejmozdulatban valami figyelmeztetés lehet, mert a gidák erre megállnak, és közelebb húzódnak anyjukhoz. Egyszer csak szétrebben a három őz, mert éppen felettük egy héja vágódott ki a nyiladékra. De hogy megijedtek!

A héja előttem is elparádézott. Olyan keneteljesen repült, mint egy orvos galamb. Egy-két ősmagyar átkot ereszték utána, mert golyós puska van velem, és ez a madárszinter szinte megérzi ezt. Bezzeg, ha nyúlra megy a hajtás, nem mutatja magát egy világért sem! Csak ilyenkor, amikor – nem mondom – egy jó bak is elcsábítana, de látogatásom most nekik sem szól, hanem az igazi koronás uraknak, akikhez még a jó bak is csak olyan hétszilvafás kurtanemes. Nekik szól a látogatásom, de ők nemigen állnak velem szóba. Fene gögös társaság! Nemhogy látni kívánnának, de még a szagomat sem bírják. Én pedig plebejusi kitartással járok utánuk! Hátha! Hátha egyszer csak megjelenik előttem valamelyik koronás úr, és csak úgy félvállról odaszól:

– Mit akar, fiam?... De csak gyorsan, mert lakodalomba vagyok hivatalos....

Én aztán megmondanám, mit akarok...

Egyelőre azonban nem áll velem szóba. Pedig a lakodalom már áll, mert a szomszéd erdőből idehallatszik a lakodalmi lármá, de hát én oda nem kaptam meghívót. Kár! Pedig de szép riportot írnék arról a lakodalomról!

Voltak ezek és ezek: Y úr 12, Y úr 14 ágú koronával. A hölgyek pedig csupa báj, könnyedség, tűz és – szerelem. A lagzi előtt lovagi torna. Győzött ez és ez az úr.

Mondom, merített papírra írnám a csodás nászt, az orgonaszólót, a szilajságot, hetykeséget s a hölgyek szüzi odaadását – de így mind ezekről nem írhatok. Pedig valami kis jogom is lenne hozzá, hiszen ez a főrangú nép egyébként nálunk lakik. Nálunk méltóztatnak részint születni, és egész éven át táplálkozni, csak a lakodalmat tartják másutt. Nálunk vannak a családi örömeik. Mi adjuk a bölcsőt, a szomszéd pedig a családi sírboltot. Persze erről a szomszéd nem tehet. Neki nagyobb az erdeje – oda mennek. Oda mennének, ha nem akarná, akkor is. Övé a nagyobb rész, illik, hogy övé legyen a több öröm is. Csak egy-két daliát küldene ilyenkor hozzánk! Talán küldene is, de nem jönnek... Kár!

Így aztán csak állok a nyiladék szélén, hallgatom, amikor a völgyény elkurjantja magát odaát. A hangja után: rendes legény lehet.

Közben megjött az este. Leül mellém. Az égi lámpagyújtogató is sorra lobbantja a kis csillaglámpákat. Nem látok már semmit. A szomszédban ugyancsak jó a hangulat, én pedig hazaballagok, mint aki a lakodalomból kimaradt.

Másnap esett az eső, fújt a szél, s a felhők a hegyháton olyan alacsonyan jártak, hogy az ember megtörülhette bennük a kezét...

Dínók minden mennyiségben

Várszegi Adél Raptormese (Részlet)

Valahol az erdő mélyén, merre nem jár tírex se, áll egy barlang, körös-körül dús mohával befedve. Színes moha takarója dolgos karmok munkája, díszít is, meg szigetel is, szépen ki lett találva. Barlangban él kilenc raptor: kettő nagy és hét kölyök, hét kis raptor valamiért egyfolytában nyöszörög.

– Miért adtál neki többet? – Mami, segíts! – Add vissza!

– Unatkozom. – Szomjas vagyok. – Hol van már az uzsonna?

– Pisilni kell azonnal, és ki ivott a bögrémből?

Két nagy raptor kipurcan a hét kis raptorkölyöktől. Ezért aztán úgy döntenek, egyik fektetés után, kis időre elutaznak, valamelyik délután.

– Hét kölykünkre ki vigyáz majd? – kérdezi az anyuka.

– Megyünk, amíg nem akadunk megfelelő raptorra!

Először a nagyszülőkhöz esnek be így kilencen. (Nagy még csak nyolcvan éves, tati elmúlt kilencven.) Rettentően megörülnek mindketten a kicsiknek, bár a túlzott izgalom már nem való a szívüknek. Emlékeznek, amikor a múlt hónapban itt voltak, sok volt már a hét kicsi a két nagyszülő raptornak. Hümmögnek és bólogatnak, tördelik a karmukat.

– Alig van hely egynek, nemhogy hét kis kölyök raptornak. Hasogat a tati lába, nekem meg a farkvégem...

A kicsik meg kijelentik, márpedig ők sohasem, egymástól még nagyíért sem hajlandóak elválni, hét órájuk van még estig másvalakit találni.

(Kolibri Gyerekönyvkiadó, 2014)

Berg Judit Két kis dinó a zsírkréta korban (Részlet)

A csodabogyók

Szia! A nevem Trikó és...

Hé! Vigyázz, ne taposs rám! Itt vagyok a levél alatt. Szűrnak a szarvaim, úgyhogy légy óvatos. Na, látsz már? Sejtettem. Nem kell rögtön kinevetni. Hallo, hé? Nekem csöppet sem vicces, hogy ilyen pici vagyok. Ha megígéred, hogy nem csúfolsz, inkább elmondok, hogy lettem ekkora.

Amikor kibújtam a tojásból, még minden volt minden. Akkor lehettem, mint te. Ha leguggolsz, elképzelted, mekkora kosárba férnél bele. A tesóim és én pont akkora tojásokból keltünk ki. A papám és mamám viszont sokkal nagyobbak a te szüleidnél. Nagyjából akkorák, mint egy mikrobusz. Nem együtt, külön-külön. Ketten akkorák, mint két mikrobusz. Érted, ugye?

Miután megszülettünk, legelni kezdtünk. A papa és a mama mindenfelé terelt minket, mi pedig ettünk, hogy hamar nagyra nőjünk. Más dolgunk se volt egész nap. Akkoriban elég nagy volt a nyugalom. Sehol egy város, repülőtér vagy focipálya. Nem volt se vonat, se trolí, se mikrobusz. A tévéről, mozi-ról és csokiról nem is beszélve. Mindenütt csak levelek, fák és dinók. Néha esett az eső, vagy kitört egy vulkán. Nagy ügy. Egész nap jöttünk-mentünk, eszegettünk.

Hát én megmondok neked, hogy a zsírkréta korban, amikor születtem, egyáltalán nem volt jó a kaja. Nekem legalábbis nem ízlett. Főleg az a sok páfrány. Brrr. A hideg is kirázott tőle. De a mama azt mondta, meg kell enni, mert attól leszünk erősek. Én inkább csak turkáltam, hátha egyszer találok valami finomat is. A mama sokat veszekedett velem, főleg, hogy a tesóm, Topi mindig beárult. Mit csináljak? Nekem akkor sem ízlettek azok a vacak levelek. Aztán egy szép napon találtam egy kis

bokrot, tele bogyóval. Olyan illatos és színes volt, mint a gumicukor. Nyami! Végre valami kedvemre való. Gyorsan befaltam az egészet, nehogy másnak is adnom kelljen. Topi persze meglátta, futott is rögtön árulkodni. A papa meg szaladt, aggódva kérdezte, mit ettem. Eszemben sem volt bevallani. Azt mondtam, csak egy rakás páfrányt. Nem nagyon hitt nekem. Eddig még soha nem voltam hajlandó lenyelni azt a sok vacakságot.

Este a mama azt mondta, hogy olyan picinek lát. De a papa megnyugtatta, hogy ő például egyáltalán nem is lát ebben a nagy sötétben. Én meg odabújtam a mamához, mert a piciket mindig babusgatja. Babusgatott is. Jó volt. De reggelre minden megváltozott.

Kinyitottam a szemem és egész megrémültem. Az árulkodós Topi feküdt melletttem, pont kétszer akkora volt, mint én.

– Segítség, Topi felfúvódott az éjél – kiabáltam.

Erre mindenki felugrált. Ekkor rémültem meg igazán. Mert a többiek is óriásira nőttek. Sejtettem én, hogy nem kell túlzásba vinni a páfrányevést! Sajnos hamar kiderült, hogy mégsem velük van a baj. Papa odamérté magát a nagy sziklához, aztán sorra megmérte a többieket is. Mindenki ugyanakkora maradt, csak én mentem össze. Mama rögtön sopánkodott, hogy túl keveset eszem. De én egyből tudtam, hogy csak a bogyók teheték ezt velem. A mama kedvéért ott helyben megettem egy páfrányt. (Csak akkor köptem ki a maradékot, amikor nem látta.) De nem segített. Se az evés, se az, hogy kiköptem. Onnantól kezdve egyre kisebb lettem. Napról napra zsugorodtam, mígnem egész picurka lettem.

Ez van.
(Köszeghy Csilla rajzaival, Pozsonyi Pagony, 2011)

Ős-hősök

Vajon miért annyira népszerűek a dinoszauruszok? Talán rejtélyességük az oka? Rengeteg megválaszolatlan vagy eldönthetetlen kérdéssel találkozunk esetükben. Nem tudhatjuk teljes bizonyossággal, hogyan is nézhettek ki, melyik példányt testét fedte szőr, melyik fajta testét pikkelyek. Nem ismerjük biztosan, hogy miért is tűntek el a Föld színéről. A megtalált csontvázak, kőületek, fossziliák és ma is élő rokonaik alapján a tudósok számtalan dolgot ki tudnak következtetni. Bár nekik is nagyban kell hagyatkozniuk a képzelőerejükre. Ebben viszont hasonlítanak az írókra, akik szintén a fejükben

alkotják meg figuráikat, történeteiket, még ha azok forrása a valós életben keresendő is.

A gyerekkönyvekben is vannak vad és ijesztő őslények, de ahogyan a mai részletekben is olvastad, egészen barátságos, kicsi, szinte háziasított példányok (mint Trikó) is. Berg Judit egész sorozatot szentelt a két kis dinó kalandjainak, Várszegi Adél története pedig, ahogyan a címe is sugallja: mese (erről tanúskodik a hetes szám is), noha a benne felbukkanó bonyodalom, mintha egy mai családról festene képet. A két kis dinó is inkább gyerekhős (hiszen a krétakor helyett a zsírkréta korból származnak), szóval hoz-

zad van igazítva méretben és világlátásban is. Ugyan számomra a Raptormese a sikerültebb alkotás, de ki tudja, te talán pont a két minidínóval kalandoznál.

És ha még több őslényes olvasmányra vágysz, íme néhány cím:

Gerard Durrel: Léhajóval a dinoszauruszok földjén

James Gurney: Dinotópia

M. Kácsor Zoltán: Utazás Dínómdánomba

Nemere István: A szoboszlói dinó

Verne Gyula: Utazás a Föld középpontja felé

Jó olvasást!

Herédi Károly
őslénykedvelő, sztegosauruszrajongó

Százhuszonöt éve született Szent-Györgyi Albert

Az első és máig az egyetlen magyar tudós, aki a Nobel-díjat a szülőföldjén végzett munkájáért kapta meg, nem más, mint **Szent-Györgyi Albert**, a C-vitamin felfedezője, aki 125 évvel ezelőtt született. Az Amerikai Egyesült Államokban is folytatta a tudományos munkát, hazájával sosem szakadt meg a kapcsolata. Egyike volt azon magyar kutatóknak, akik a legnagyobb hatást gyakorolták a nemzetközi tudományos életre.

Szent-Györgyi Albert 1893. szeptember 16-án született Budapesten. Az iskolában nem volt jó tanuló, még házitánítót is fogadtak mellé, de tizenöt évesen már tudta, hogy tudós akar lenni. Az első világháború kitörésekor medikusként frontszolgálatra hívták be, megkapta az ezüst víztészéi érmet is. Értelmetlennek tartotta a háborút, ezért karon lötte magát, és sebesülése miatt leszerelték.

Diplomáját 1917-ben szerezte meg, ezután apai örökségéből Pozsonyban, Prágában, Berlin-

ben, Leidenben, Groningenben folytatott tanulmányokat a biológia, az élettan, a gyógyszeratan, a bakteriológia és a fizikai kémia terén.

Szegeden a paprikát kezdte el vizsgálni 1931-ben. A legenda szerint a felesége által a vacsorához adott paprikát nem volt kedve megenni, ezért inkább elvitte megvizsgálni a laboratóriumba. Rövid idő alatt másfél kilogramm hexuronsav volt a kezében, amelyet azonosított a C-vitaminnal, és skorbutellenes hatása miatt aszkorbinsavnak nevezett el.

A Nobel-díj átvételekor öröme felhőtlen volt, mivel úgy gondolta, hogy felfedezése nem szolgálhatja az öldöklést. Néhány évvel később azonban tudomására jutott, hogy a II. világháború idején Németországban olyan aszkorbinsav-készítményt kezdtek gyártani, amellyel a tengeralattjárók legénysége hónapokig képes volt a nyílt tengeren az ellenségre vadászni.

A szókimondó, Nobel-díjas tudós kilencvenhárom éves korában, 1986. október 22-én hunyt el az Egyesült Államokban. A szegedi egyetem egy évvel később vette fel nevét, amelyet a felsőoktatási integráció óta az intézmény orvos- és gyógyszer tudományi centruma visel. A Tiszaparti városban állandó kiállítás mutatja be hagyatékát, személyes tárgyait, munkaeszközeit és Nobel-díjának másolatát.

A Nobel-díjas tudós gyermek- és ifjúkorában

ELŐTTÜNK A GYERMEKHÉT Készültök már?

Tegnap volt a nyelvek európai napja, szombaton Mihály-nap, amikor a tűzoltók is ünneplik napjukat, Szeptember utolsó vasárnapján a szív, a hallássérültek és a hála világnapja lesz. Szeptember 30-a a népmese napja, és immár előttünk október első hete is, mely hagyományosan a gyermekek hete Szerbiában. És akkor még nem említettük a zene világnapját, amit hagyományosan október 1-jén ünneplünk, és nem soroljuk tovább. Mit is emelhetünk ki ebből a néprajzi, kultúrológiai sokaságból? A fontossági sorrend nyilván nem mindegy, de hisszük, hogy a gyermekhet sokatoknak eseménydús időszakot jelent. Legalábbis egy olyan hetet, amikor a szokványostól eltérnek az iskolai napok. Úgy legyen idén is!

ZENE

Új hangszer a láthatáron

Lenyűgöző szerkezetet alkotott meg **Martin Molin**, a svéd Wintergatan zenekar tagja. A fából készült, aprólékosan megmunkált hangszerét 2000 acélgolyó segítségével szörlátja meg. A zenész két évig dolgozott rajta, mivel a tökéletességre törekedett, a végeredmény pedig valóban elképesztő lett. Molin évekkal ezelőtt szeretett bele a fából barkácsolt zenegépekbe, és az jutott eszébe, hogy tökélyre kéne fejleszteni a dolgot, ekkor született meg a Marble Machine ötlete. 2014-ben kezdte építeni (a többek közt lábdobbal, pergődobbal, cintányérral és vibrafonnal is ellátott) szerkezetet, de a feladat nagyobbak és bonyolultabbnak bizonyult, mint azt elsőre gondolta, így a tervezett két hónap helyett majdnem két évbe telt, mire befejezte. Molin több mint 3000 alkatrészből, 2000 golyóból és aprólékosan kifaragott fából állította össze a zenegépét, melyre már több millióan voltak kíváncsiak.

Sárkánycsontokkal kezdődött

Bár a dinoszauruszcsontokat évezredek óta ismertek, igazi természetüket csak nemrégiben tárták fel még az őslénytan elkötelezett művelői is. Korábban Kínában sárkánycsontnak vagy Görögországban a griffmadár csontjának tartották. Csak a 17. században, Angliában jelent meg az első tudományos igényű leírás egy fosszilis állkapocsról, amely egy *Megalosaurus* állkapcsa volt. Az első tudományos közlemény, amelyben szintén a *Megalosaurus*ról számoltak be, 1824-ben jelent meg a londoni Földrajzi Társaság folyóiratában. A második fajt, az *Iguanodon*t 1822-ben fedezték fel. Ezt követően az európai és amerikai tudósok érdeklődésének középpontjába került a nagy hüllőfossziliák tanulmányozása (a *dinoszaurusz* megnevezést 1824-ben javasolták először).

1858-ban fedezték el az első dinoszauruszmaradványokat Amerikában, New Jersey államban. Ezt követően versenyfutás tört ki két amerikai tudós között, hogy ki talál több dinoszauruszfajt. Ezt követően a dinoszauruszkutatás az összes földrészre kiterjedt – az első antarktiszi dinoszauruszt 1984-ben találták a Ross-szigeten. A dinoszauruszkutatás terén kiemelkedő jelentőségű Dél-Amerika és Kína, ahol rengeteg maradványt találtak, beleértve az első dinoszaurusztojasokat, és az első tollas dinoszauruszokat, amelyek alapján megállapították a madarak és a dinoszauruszok rokonságát.

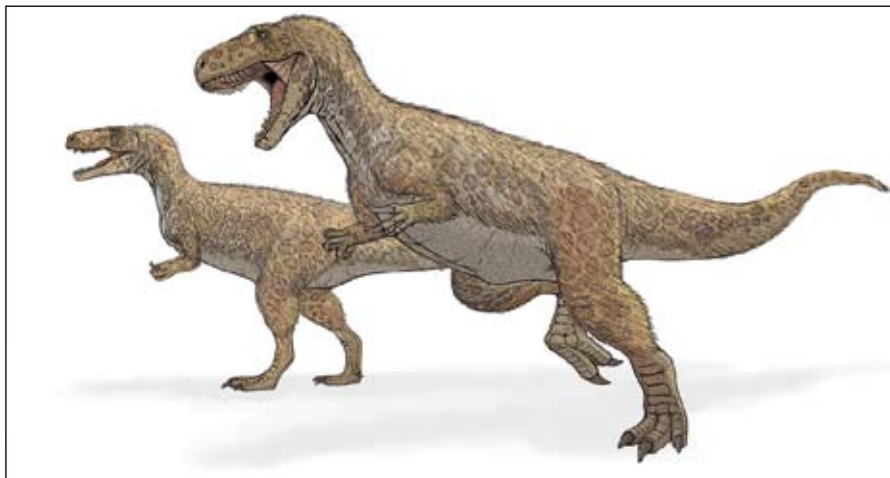
Mongóliában talált dinoszaurusztojasok

Az őslénykutatás, de különösen a dinoszauruszok kutatása az 1970-es évek óta reneszánszát éli, nem utolsósorban a melegvérű dinoszaurusz maradványainak feltárása miatt. 1998-ban Olaszországban fedezték fel egy fiatal *Coelurosauria* példányát, amelynek a belső szervei is igen jó állapotban megmaradtak. Bár több kísérletet is tettek, a dinoszauruszok maradványaiból eddig még nem sikerült a DNS rekonstruálása.

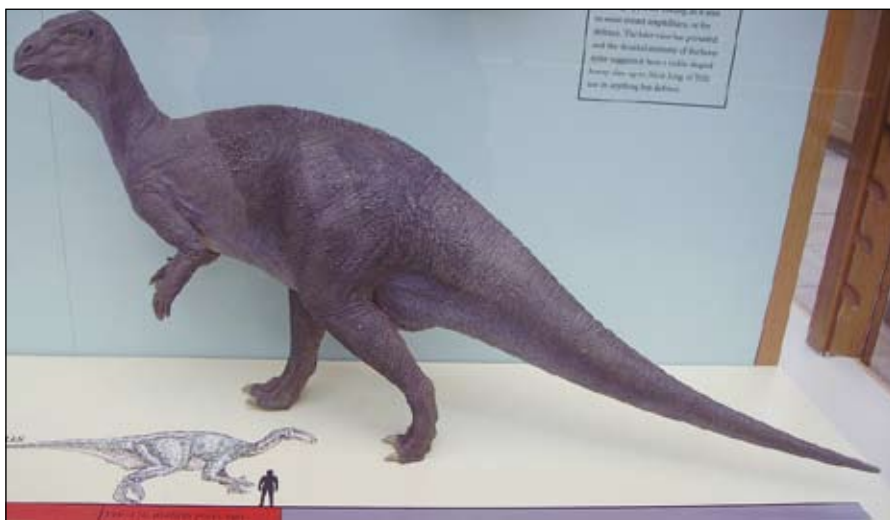
Íme néhány fontosabb kutatási állomás:

* Időszámításunk előtt 500 évvel az ázsiai kereskedők még griffekről mesélnek a görögöknek. Lehetséges, hogy a mítoszoknak a *Protoce-ratops* csontjai adtak ihletet.

Sokak szerint a griffek sasszárnyon repkedő oroszlánok. Az igazság az, hogy mindenki máshogy képzei el. A griffek nem mindig gonoszak. Vannak, akik lovagolnak rajtuk. A griffek különlegessége az, hogy nagy teherbírásúak, és más lényekkel gondolatban tudnak kommunikálni. Mellső lábuk sasláb, a hátsó meg oroszlánláb.

Megalosaurus

Iguanodon

Vannak hippogriffek is, melyek félig sasok, félig lovak...

* 1824-ben **William Buckland** elnevezi a *Megalosaurus*-t, amiről az első tudományos igényű leírás készült.

Thomas Henry Huxley

* 1841-ben **Sir Richard Owen** fejéből ki-pattant a „dinoszaurusz” elnevezés. Elsőként ő ismerte fel a korai mezozoikum furcsa hüllőinél (melyeket *Anomodontiának* nevezett el) a kétélűtükre és az emlősökre emlékeztető tulajdonságokat. Legtöbbjük maradványai 1845-től kezdődően jutottak el hozzá Dél-Afrikából, és vizsgálati anyagnak szolgáltak.

* 1867-ben **Thomas Henry Huxley** elsőként állítja, hogy a dinoszauruszoktól származnak a madarak.

* Az 1920-as években az Amerikai Természettudományi Múzeum expedíciókat indított a mongóliai Góbi sivatag területére. Sok ismeretlen őshüllő maradványait találták meg, azonkívül feltárták az első dinoszaurusztojasokat.

* 1970-től egyre több és több bizonyíték utalt rá, hogy a madarak ősei a dinoszauruszok között keresendők. Bizonyossá vált, hogy a dinoszauruszok a legtöbb esetben igen mozgékony és bonyolult viselkedésű hüllők voltak. Ma már tudjuk, hogy leszármazottaiknak számítanak a madarak és a hüllők.

Dínók nyomában

Az elmúlt néhány évtizedben a dínók kijöttek a múzeumból és meghódították a világot. Persze nem szó szerint, viszont mindenfelé dínoparkok létesültek, sok kisgyerek dínóval alszik, a dínók megtalálhatók a ruhákon, a táskákon és a bögréken, találkozhatunk velük a mozikban, de visszaköszönnek a tévéképernyőkről is. Egy dínopark igazgatója szerint a kilencvenes évek előtt a dinoszauruszok főleg csak a tudósokat érdekelték, manapság pedig már az egészen kicsik is képesek megkülönböztetni a fajokat és azt is tudják, hogy nem minden őshüllő dinoszaurusz.

Természetesen régebben is léteztek könyvek, matricás albumok és dínós játékok, amelyek nagy népszerűségnek örvendtek, de a dínók valóban nem voltak ekkora mértékben jelen az emberek életében. Ugyanakkor akár párhuzam is vonható a sárkányok és a dinoszauruszok között.

Egészen régi filmekben is megjelentek dínók, leginkább vérszomjas szörnyetegekként ábrázolva, de az emberek mindig is szerették a szörnyes filmeket. Sir Arthur Conan Doyle 1912-ben megjelent, Az elveszett világ című regénye nyomán már 1925-ben is készült film. A regény története szerint egy tudósprofesszor expedíciót indít egy dél-amerikai fennsíkra, ahol állítólag őslények, dinoszauruszok és egyéb kihaltak vélt fajok élnek. A King Kong című 1933-as fekete-fehér amerikai film egyik leglátványosabb jelenete az, amikor Kong egy T-Rexszel harcol. Az 1953-ban megjelent, szintén fekete-fehér Pánik New Yorkban, eredeti címén The Beast from 20,000 Fathoms című filmje szerint egy százmillió éve kihalt dinoszauruszfaj utolsó példánya jégbe fagyva nyugszik az Északi-sarkon, de amikor a tudósok atombombát robbantanak a környéken, a hatalmas szörnyeteg feléled, és egyenesen New York felé indul. Az 1954-ben megjelent Godzilla kinézete alapvetően dinoszauruszszerű.

Azután a félelmetes dinoszauruszok egyszer csak „megszelídültek”. A Flinstone, illetve Kovakövi család kalandjait bemutató Frédi és Béli, avagy a két kőkorszaki szaki rajzfilmsorozatot

először 1960-ban vetítették. A rajzfilmben Dinó, Frédiék játékos házi kedvence lila és valójában olyan, mint egy kutya.

A dínók népszerűségén sokat lendített az 1988-ban megjelent Denver, az utolsó dinoszaurusz című amerikai rajzfilmsorozat, amelyben dínóhősünk már gitárt ragad és valóságos rocksztar lesz. A sorozat története szerint néhány lelkes fiatal talál egy dínótojást, amelyből kikel egy kis zöld dínó. Elhatározzák, hogy megtartják és megvédik azokatól, akik pénzért mutogatnák. Egy közelben elhaladó buszon levő Denver reklámról nevezik el, a dínó pedig beáll a rockegyüttesükbe.

Ezután előjött egy újabb, népszerű, lila dínó, a T-Rex-szerű Barney. Az oktató céllal készült Barney és barátai amerikai filmsorozatot 1992-ben kezdték sugározni és annyira közkedvelt lett, hogy egészen 2010-ig műsoron maradt. A kilencvenes évektől egyre több dinoszauruszos film és rajzfilm jelent meg, ilyen például a 1993-ban bemutatott Négy dínó New Yorkban.

A nagy áttörést mégis Steven Spielberg szintén 1993-ban megjelent Jurassic Park-ja jelentette. Spielberg a Jurassic Parkot Michael Crichton Őslénypark című regénye alapján rendezte. Va-

lójában Spielberg már 1990-ben, a könyv megjelenése előtt felvásárolta a megfilmesítési jogokat, és magát a szerzőt kérte fel a forgatókönyv megírására. A film középpontjában Isla Nublar fiktív sziget áll, ahol a multimilliomos John Hammond és cégének genetikus tudósai klónozott dinoszauruszokkal teli látványparkot hoznak létre. Hammond három tudóst hív meg vendégül, hogy szemügyre vegyék a létesítményt megnyitása előtt, de szabotázs következtében az őskori lények elszabadulnak, a technikusok és a látogatók pedig menekülni kényszerülnek. A Jurassic Parknak ezek után több része lett, 2015-ben pedig Jurassic World címmel a folytatása is megjelent. Az új történet 22 évvel az eredeti Jurassic Park története után, az eredeti helyszínen, a Nublar szigeten játszódik. A Jurassic World második részét Bukott birodalom címmel idén vetítették a mozik. Időközben megjelent egy ma is töretlen népszerűségnek örvendő animációs sorozat, a Jégkorszak, amelynek első részét 2002-ben mutatták be.

Egyes pszichológusok szerint a gyerekek dínók iránti érdeklődése kifejezetten jó, mivel ezáltal jobban elkezdhetnek érdeklődni a történelem és a saját ősik iránt is.

Új lemez januárban

A Bring Me the Horizon angol együttes 2004-ben alakult, eddig öt lemezt jelentetett meg, a legutóbbit 2015-ben, That's the Spirit címmel. Az együttes nemrég sejtelmes plakátokat ragasztott ki, ezzel elkezdte hirdetni azt is, hogy hamarosan megjelenik hatodik albuma. Ennek jegyében néhány héttel ezelőtt a Mantra című dallal és az ehhez készült klippel is előhozakodtak a tagok, majd pedig bejelentették, hogy az új lemez januárban érkezik, és az Amo címet kapja, amely portugálul a szerelemre utal. Oli Sykes, az együttes frontembere szerint az Amo valóban egy szerelmes album lesz, amely minden aspektusát felfedi ennek az erőteljes érzelemnek. Oli azt is mondta, hogy az új lemez kísérletibb, változatosabb, furcsább, ugyanakkor csodálatosabb lesz az összes eddigi lemezeiknél.

Előkerült a cipellő

Egyes filmrelikviák rengeteget érnek. Ilyen az a bizonyos piros, csillogó, masnis cipő is, amelyet Judy Garland viselt az 1939-ben megjelent Őz, a csodák csodája című filmben. A cipellőt Michael Shaw magángyűjtő kölcsönözte a Minnesota államban található Judy Garland Múzeumnak, 2005 augusztusában viszont egy tolvaj behatolt az épületbe, megrongálta a vitrint, amely alatt a lábbelit tartották, és ellopta a cipőt. Mindössze egyetlen, a cipőről származó flittert hagyott maga után, a rendőrök ujjlenyomatot sem találtak a helyszínen. Tizenhárom év után, idén nyáron mégis megtörtént a csoda, a rendőrség és a FBI is bejelentette, hogy előkerült a cipellő. A szakértők szerint a lábbeli akár hárommillió dollárt is érhet, hiszen mindössze három pár készült belőle, ráadásul a film főszereplőjének méretére szabták, aki nagy sztár lett. Az értékes műkincs egyébként egymillió dollárra volt biztosítva, 2015-ben pedig egy neve elhallgatását kérő rajongó ugyanekkor összeget ajánlott fel annak, aki érdemi információval tud szolgálni a cipő hollétével kapcsolatban.

Késik a lemeze

Meghan Trainor debütáló albuma, a Title 2015-ben jelent meg. Az ezen található All About That Bass és a Lips Are Movin című daloknak köszönhetően világhírnévre tett szert. Meghan nem télenkedett, már a következő évben kiadta második lemezét, Thank You címmel. Az énekesnő ezek után úgy tervezte, hogy még ezen a nyáron, augusztusban megjelenteti a minden bizonnyal Treat Myself címet kapó harmadik albumát, de erre nem került sor. A megjelenés dátumát 2019-re tolt ki. Meghan egy interjúban arról szökölt, hogy nem volt maradéktalanul elégedett a lemez zenei anyagával. Úgy érezte, sokkal többet kihozhat magából. Egy jó poplemezt készített, de ennél többre vágyik, így visszatért a

stúdióba. Meghan elnézést kért a rajongóitól, azt mondta, még sose odáig jutott a megjelenést, ígéri, nem fogja többé, de a lemez megéri a várakozást. Azt is elárulta, hogy az új dalokat kari-bi hangzással színesíti.

Mindenképpen összeállnak

A Spice Girls a kilencvenes évek egyik legnépszerűbb lánycsapata volt. Miután feloszlott, többször is szó esett arról, hogy ismét összeállnak a tagok, de ez nem jött össze, kiváltképp azért, mert Posh Spice, azaz Victoria Beckham ettől igencsak ódzkodott. Mel B, azaz Scary Spice viszont nemrég egy beszélgetős műsorban vendégeskedett, ahol azt mondta, hogy egy csepp kétsége sincs afelől, hogy a formáció újraegyesül, mi több, turnéra is indulnak – Victoria Beckhammal vagy nélküle. Mel B azt is hozzátette, hogy rajta kívül a többi három tag, azaz Baby Spice (Emma Bunton), Sporty Spice (Mel C, azaz Melanie Chisom) és Ginger Spice (Geri Halliwell) ugyancsak benne vannak újraegyesülésben.

Jelige: „Girl“

Kedves Bizalmas sorok!

Már jó ideje olvasom a Jó Pajtást, és az egyik kedvenc rovatom a Bizalmas Sorok. Hosszú idő után rászántam magam, hogy én is írjak. 14 éves lány vagyok, és szerelmes vagyok az osztálytársamba. Múltkor csoportmunka volt, és én vele szemben ültem. Egyszerre szólaltunk meg, ugyanazt mondtuk és összepacsiztunk. Többször is észrevettem, hogy a fiú néz és csillog a szeme. Lehet ebből valami? A fiú a „menők” közé tartozik, én meg nem. Mit tehetnék, hogy felfigyeljen rám? Válaszod előre is köszönöm!

Válasz:

Ha hiszed, ha nem, az első lépés már meg is volt! A fiú felfigyelt rád, és jól érezte magát veled a csoportmunka alatt, különben nem „pacsiztatok” volna.

Amit a továbbiakban te megtehetsz, az az, hogy köszönsz neki, amikor találkoztok, rámosolyogsz, így adod tudtára, hogy te is felfigyeltél rá. Továbbra is legyél vele kedves, ne szalaszd el, hogy ha mód van rá, beszélgetést is kezdeményezz vele. Szerencsére az iskolai élet számtalan alkalmat biztosít arra, hogy együtt lehessetek. Ezeket az alkalmakat használd ki. Nagyon óvatosnak kell lenni, nehogy akarva-akaratlan rámenősen viselkedj a fiúval. Gyakran megtörténik, hogy abban az igyekezetben, hogy felfigyeljen a szimpátia, hogy megtudja, hogy nagyon tetszik nekünk, átesünk a ló másik oldalára, és túlzásokra is képesek vagyunk. Viszont a „nyomulás” a „rámenős”, tolakodó viselkedés a másikkal szemben el is riaszthatja, taszíthatja a másikat, vagy éppen a társak cikizős viselkedését kiváltva, szökik tőlünk a vonzódásunk tárgya, a fiú vagy a fiúk esetében a lány. Mindenesetre, jó úton haladsz. Mi csak szoríthatunk neked, hogy összejöjjön a dolog.

Jelige: „Liliom”

Kedves Bizi!

Hetedikes lány vagyok, és szerelmes vagyok egy középiskolás fiúba. Mivel sok barátját ismerem, állandóan nyúزم őket, hogy meséljenek róla, hogy milyen és mit csinált, kivel volt, mert minden tudni akarok róla! Teljesen belezúgtam! Gondolkodtam azon, hogy üzenetet küldök neki vagy jelentkezek a Facebookon, de félek, mi lesz, mert ő még nem tudja, hogy szeretem. Élőben nem merem megmondani neki, félek, hogy ki fog nevetni, mert racsolok egy kicsit. Mit tegyek? Küldjek neki SMS-t, üzenetet, vagy menjek oda a közelébe, és így próbáljam meg, hogy észrevegyen? Kérlek, segíts! Nem bírom így sokáig!

Válasz:

Megtörténik, hogy a rajongás tárgya, a szimpátiánk már régen észrevette és tudja, hogy tetszik nekünk, csak rá se hederít! Ennek pedig

számos oka lehet. De akad mindig egy-két „jóakaró” aki már megmondta neki, hogy érdeklődés iránta. Te ezzel megtettél mindet, amit ebben a helyzetben megtehetnél! Most már az ő lépése következik. Ha nem tesz semmit, passzívan viselkedik, ez azt jelentheti, hogy ő nem érez úgy, mint te. Pl. nem tetszel neki. Ezt megélni annak, akit így elutasítanak, nagyon is fájdalmas dolog, de ezen változtatni nem nagyon lehet. Úgy van, ahogy van! El kell fogadni a tényeket, bármilyen fájó is, hisz senkit sem kényszeríthetünk, hogy szeressen bennünket. Mindenesetre, fogd vissza magad és a jövőben ne unalmaskodjál a barátainál, mert ellened fordulhat a dolog. Ha a hallgatása és a passzivitása sokáig eltart, tegyél pontot a dologra és fordítsd a szemedet és a szívedet a többi fiú felé. Biztosan akad a környezetedben nem egy helyes srác, aki megdobogtatja szívedet. És ne feledd, ha nem mennek a dolgok, tovább kell lépni, tovább kell menni a saját érdekünkben.

Jelige: „P. Panni”

Kedves Bizalmas sorok!

Ötödikes vagyok, és amióta elkezdődött szeptemberben az iskola, szerelmes vagyok egy fiúba. A gondom az, hogy rettentően szegénylős vagyok, és a közelében meg sem tudok szólalni! Mindig, amikor a közelébe kerülök, elsökök onnan. Azt is szégyelleném, ha a barátnőmön keresztül küldenék neki levelet. Kérlek, segíts! Mit tegyek? Van-e valamilyen mód, hogy tudassam vele, hogy tetszik, de hogy ne legyen nagyon feltűnő?

Válasz:

Nem tudom, mennyire könnyíti meg a dolgodat, de tudnod kell, hogy nagyon sok szegénylős egyén, és még több szegénylős tini van a világon, és – biztos vagyok benne – a te környezetedben is. Nem vagy egyedül a szegénylősségeddel!

Az is tény, hogy nem könnyű serdülőnek lenni! Hisz sok mindenben nincs tapasztalatotok, sok mindennel először szembesültök. És azt sem tudjuk mindig, hogy ki hogyan fog reagálni bizonyos dolgokra. De segíthet nekünk az előbbi generációk tapasztalata. A tapasztalat azt mondja, hogy ha nem ismerjük nagyon az illetőt, nem jó ötlet levelet küldeni neki, mert megtörténhet, hogy nem úgy értelmezi, ahogyan mi szeretnénk volna. Pl. dicsekvésként vagy cikizésből elkezdheti mutogatni a társainak. Ez a fajta viselkedés pedig nem csak a fiúkra jellemző, megteszik ezt gyakran a lányok is. Ezért jobb stratégia, ha csak van rá módod, megpróbálsz a nagyszünetekben ott lenni a közelében. Követed a tekintetteddel, megfigyeled, hosszasan nézed, néha rá is mosolyogsz. Közben azt is figyelemmel kellene kísérned, hogy hogyan reagál, amikor a közelében van. Ha ő is rád néz, rád mosolyog, esetleg köszön is, jó úton haladsz, valószínűleg te is tetszel neki. Beszélgethetsz róla a barátnőiddel is. Ha figyelemmel kíséred a fiú viselkedését és a jeleket, akkor tudhatod azt is, hogy mit és hogyan tovább. Ha viszont elutasítóan viselkedik, amikor te megjelenysz, ő elmegy onnan, vagy durván szól hozzád, ha tehát azt tapasztalod, hogy te egyáltalán nem érdekel, ne búsulj sokáig. Ez a fiú nem az igazi! Eljön majd nagyon gyorsan az az idő is, amikor magabiztosabb és bátrabb leszel, de egy másik fiúval kapcsolatosan. A szegénylősséget csak a magabiztosság fejlesztésével küzdheted le. Végezzél lazító gyakorlatokat, hogy oldjad a feszültséget magadban. Ilyen lazító gyakorlatokról olvashattál a Bizalmas sorokban is (2017. november eleje), de az interneten is találhatsz ilyen gyakorlatokat. Stresszoldó és önbizalom-növelő gyakorlatokat is találhatsz, amiket ha naponta elvégzel, változni fogsz. A félelem, a szegénylősség, a bizonytalanság érzése nagyon sokszor a felnőtté válás velejárója lehet.

Kérdéseitekre Bori Mária pszichológus válaszol
e-mail: bizalmas.sorok@gmail.com

Tudunk-e flörtölni? Mi is az a flört?

Ha valaki flörtöl, tudjuk, hogy kacérkodik, gyakran szemezget a másik nem képviselőivel minden komolyabb szándék nélkül.

A 18. század derekára azonban a „flirt” (flört) szót csak eredeti jelentésében alkalmazták, azaz meglegetni, meglóbálni valamit. Ekkortájt történt azonban, hogy egy előkelő londoni fiatal özvegy egy bálon azt a merészséget engedte meg magának, hogy egy időben két ifjú is udvaroljon neki. A hölgy olyan ügyesen lengette az arca előtt a legyezőjét, hogy az egyik férfi sem tudta, mikor szól éppen neki a bájos mosoly. Egy másik hölgynek feltűnt ez a művelet és egy érdeklődő lord kérdésére, mit csinál az említett özvegy, így felelt: Flörtöl – azaz lengeti a legyezőt. De mivel a hölgy a szót meglehetősen gúnyosan ejtette ki, csakhamar egész Londonban flörtölésnek kezdték nevezni a kacérkodást. Majd a szó – és a „művelet” – áterjedt más nyelvekre, így a magyarra is.

Persze nemcsak az angol hölgyek ismerték a kacérkodás, a hódítás, a csábítás fortélyait, hanem más nemzetek fiatalabb, idősebb képviselői is.

Nálatok manapság ez hogyan működik?

TESZT

Igazán ismered a barátod/barátnőd?

A legtöbbször erre mindenki rávágja a választ: Persze, hiszen ő a legjobb barátom/barátnőm. Mindennap találkozunk, együtt játszunk, sétálunk, vele megyek a suliba... De ez mégis mindig így, hiába vagytok sokat együtt, ez még nem jelenti azt, hogy jól ismered a legjobbnak vélt barátnődet.

Egyedül válaszolj a kérdésekre, de az értékelésnél szükség lesz a barátod/barátnőd segítségére is: közösen pontozzatok! Minden helyes válasz 5 pontot ér.

- Örülne, ha a születésnapjára egy tengerimalaccal
ajándékoznád meg? pont
- Mi a legtitkosabb álma? pont
- Hazavinné-e a kóbor kiscicát az utcáról? pont
- Melyik a kedvenc tévésorozata? pont
- Melyik a kedvenc színe? pont
- Melyik a kedvenc együttese? pont
- Mi volt a kedvenc kabalája, ami nélkül el sem tudott
aludni? pont
- Kinek a fényképét hordja magánál? pont
- Mi a hobbi? pont
- Fél a sötétben? pont
- Kapott már szerelmes levelet? pont
- Tudná folytatni a következő idézetet? „Laci te,
hallod-e? Jer ide, jer, ha mondom, rontom
bontom...” pont
- Szívesen venne részt egy játékos vetélkedőn a
tévében? pont
- Tudod-e, melyik tulajdonságodat tartja a
legértékesebbnek? pont
- Melyik könyvet olvasta utoljára? pont

Értékelés

0–15 pont

A barátságról való elképzelésed kissé hiányos. Ha igazán szeretnéd, hogy barátnőd legyenek, akkor cselekedned kell! Itt az ideje, hogy jobban megismerd azt, akit barátnődnek választasz! Beszélgetsetek sokat, figyelj oda rá, hallgassd meg a kívánságait, vágyait, segíts a gondjaiban, s ne csak a saját problémáiddal legyél elfoglalva! Figyelmességgel, segítőkészséggel megőrizheted a barátokat.

20–50 pont

Azt nem mondom, hogy a barátnőd nem fontos számodra, hisz nem rossz az eredményed, de van még teendő. Az igazi barátság mély, őszinte, bizalmi, tartós kapcsolat. Vita, egyet nem értés előfordulhat, de mindent meg lehet beszélni, ha kellő türelemmel és odafigyeléssel fordulsz a barátnődhöz. A sértődés, a hisztizés nem segít.

55–75 pont

Gratulálok! Igazán jól ismered a barátnődet. Ha ő is megoldja a tesztet, és hasonlóan jó eredményt ér el, valószínűleg hosszú életű lesz a barátságotok. Szívvel kívánom, hogy mindig legyen melletted egy igazi jó barát!

A LEGJOBB BARÁT

Szid, mint egy apa, érdeklődik, mint egy anya, kötekedik, mint egy nővér, irritál, mint egy bátyó és jobban szeret, mint egy szerető.

Beszédes testtartás

Mondják, a szem a lélek tükré, mondják azt is, arcunk nem hazudik. Vajon így van ez? És ha igen, hogyan történhet meg, hogy időnként nem vesszük észre, hogy a szemünkbe hazudnak, hogy annak rendje és módja szerint átvernek?

Nézzük meg talán először, hogyan, milyen eszközökkel közvetítünk információkat embertársainak? A kérdés után mindenkinek leghamarabb a beszéd jut eszébe, hiszen ez a legkézenfekvőbb, leg-egyértelműbb és ugyanakkor a legbonyolultabb kommunikációs eszközünk. Csakhogy a szavakon kívül nagyon sok információt közvetít a testünk is.

Testtartásunk igazolhatja, alátámaszthatja mindazt, amit elmondunk, vagy cáfolhatja, megkérdőjelezheti szavaink valóságértékét. Ilyenkor felmerül bennünk a kétely, sőt, néha egyértelműen tudjuk, hogy amit partnerünk mondott, nem felel meg annak, amit igazából gondol, úgy érezzük, valami nem stimmel. Vajon mire gondolunk akkor, ha valaki csípőre tett kézzel, kissé előre hajlított testtartással, emelt hangon mondja: „Nem vagyok dühös!” Hiszünk neki? Testtartása, hanglejtése arról árulkodik, hogy igenis dühös, habár ennek a tagadására hangzik el.

Gesztusszótár

Fej

Bólintás:

egyértetés, bátorítás

Fejrázás:

ellenérzés, nemtetszés

Fej félredöntése:

Érdeklődés

Fej leeresztése:

Behódolás, búskomorság, elmélkedés

Fejtámasztás:

fáradtság, unalom

Haj

Haj hátravetése vagy érintése:

hiúság, tollázkodás

Hajcsavargatás:

idegesség

Haj rágszálása:

idegesség vagy koncentráció

Szem

Szem meresztése:

meglepetés vagy sokk

Minimális szemkontaktus:

becstelenség vagy félénkség

Tekintet elfordítása:

unalom, hazugság

Pislogás:

idegesség

Bámulás:

dominancia, álmodozás

Szempillák alóli leskelődés:

szerénység, félénkség, flörtölés

Szaj

Nyitott szaj:

meglepetés, sokk

Kéz a szaj előtt:

hazugság

Ujjak a szajban:

bizonytalanság, idegesség

Áll

Áll simogatása:

mély gondolkodás, csodálat

Áll dörzsölgetése:

kétségek

Álltámasztás:

mély gondolkodás

Állkapocs előreállása:

agresszió, védekezés

Állkapocs nyak felé húzása:

szűkszavúság, önbizalomhiány

Karok és kezek

Karba tett kezek:

védekezés, bizonytalanság

Összeszorított ököl:

ellenségeskedés, agresszió

Hátratett kezek:

lazaság, magabiztosság, hatalom

Kezek a fej mögött:

magabiztosság, arrogancia

Összekulcsolt kezek:

idegesség, bizonytalanság

Csípőre tett kezek:

Düh

Nyitott tenyerek:

nyitottság, őszinteség

Lábak

Lábak keresztezése

védekezés, negatív gondolatok

Lábdörzsölgetés:

idegesség, kényelmetlenség

Vigyázállás:

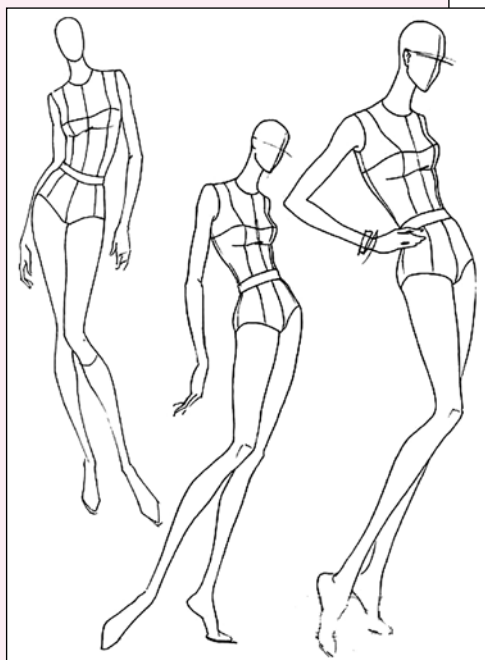
alárendeltség, nagyfokú tisztelet

Divat? Majmolás? Vagy mi?

A divat lényege az utánzás: egy-egy ismert személyiség vagy híres divatkreátor hosszú időre meghatározhatja, mit és hogyan viselünk. A nőknek és különösen a fiatal lányoknak nagyon fontos, hogy divatosnak tűnjenek. Csakhogy... csapda ám ez a divatozás: könnyen nevetségessé válhatnak azok, akik nem az egyéniségükhöz illő, bár naprakész darabokat hordanak, színeket használnak. Tizenéves korban még épp csak alakulóban az egyéniség, a jellegzetességek viszont már készek. Ezért elsősorban a színekre ügyeljél: legyen akár mennyire is divatos, csak olyan színt használj, ami jól áll. Vonatkozik ez a ruházatra csak úgy, mint hajszínré, sminkre. Például: hiába szeretne hasonlítani a barna hajú, sötét bőrű leányzó a sápadt svéd szőkére, ne fesse sárgára vagy világos vörösre a haját, mert a hatás ellenkező lesz: nem világosabb, hanem még sötétebb bőrűnek tűnik majd. A ti korotokban vag vis-

sz a leginkább a divat esztelen követése, mert amikor kialakult már az egyéniség, akkor a melléfogások jobban elkerülhetők. Addig is: vékony lábszárú a magas talpú cipőben olyan, mint a krumpliból szűrt fogpiszkáló, és alig szebb, ha visítőan szűk csónadrágot hord. Ha pillanatnyilag nem is divatos, de a bővebb nadrág eltakarja a lábhibákat. A rövid, vastag lábú, hosszú derekú, lógó fenekű úgyszintén ne viseljen miniszoknyát vagy szűk nadrágot, de a mell alól bővülő hosszú ruha nagyon előnyös. Csak néhány példát mondtam, de aki bele mer nézni – őszintén! – a tükörbe, az ebből is sokat tanulhatott. Talán nincs is tökéletes alak – egyébként a „tökéletes” megítélés is koronként változik –, de egy kis furfanggal bárki jól nézhet ki. A legfontosabb, hogy a divat követése ne váljék majmolássá, mert nagyon rosszul fogod érezni magad a más bőrében.

M. J.

Büdös, mint a... Te mivel fejeznéd be ezt a hasonlatot? S valójában – az – mitől bűdös? Mi okozza a jázmin, a rózsza és a jácint illatát; s mennyiben különbözik egymástól bódító „aromájuk”? A szagérzetekben néhány alapvető szag uralkodik, s a szagok többsége ezeknek az alapszagoknak a keveréke.

Amerikai kutatók a következő hét alapszagot különítették el: pézsmaszag, kámforszag, virágszerű illat, mentolszag, éterszag, szúrós, valamint bűdös, rothadó szag.

Mindennapi „illatkörnyezetünk” különböző vegyi szerkezetű anyagok sokszoros keverékéből áll, egy-egy jellegzetes alkotóeleme azonban mind önmagában, mind különféle összetételekben könnyen ráismerhetünk. Az aromás vegyületek családjá egy-egy kellemes illatáról kapta a nevét. A család egyik legegyszerűbb tagja a benzaldehid, az egyik közismert illat hordozója: keserűmandula szagú folyadék. A háziasszonyok kedvelik – a molyok kevésbé – az aromás vegyületek másik közismert képviselőjét, a naftalint, amelynek átható szaga elriasztja a ruházatunkban élősködő lepkéket. Sok kedves virágunk andalító illata származik a virágfakadaskor képződő

A szaglás folyamata

illékony aromás alkoholoktól és terpénektől. Az utóbbi vegyületcsalád képviselőitől illatozik a narancsvirág, a mandarinolaj és az ibolya. Rokonságban áll ezekkel a vegyületekkel – jóllehet ez a kapcsolat csak a vegyületek számára szembetűnő – a mentol és a kámfor is.

De – sajnos mindennapi tapasztalatból tudjuk – léteznek igazán kellemetlen, magyarázat bűdös szagok is, s a kutatók ezek titkait is igyekeznek „kiszaglászni”. Feltételezik – az eddigi térszerkezeti megfontolásoktól eltérően ismét a

vegyi rokonságra alapozva –, hogy a rothadáshoz hasonló, kellemetlen szagérzeteket olyan illékony anyagok molekulái keltik, amelyekben kén- vagy nitrogénatom van. Minden háziasszony ismeri a záptojás átható bűzét, amelyet a kénhidrogén okoz. Különösen kellemetlen szag kíséri a fehérjék bomlását. Az undorító szagot a bomlás során keletkező nitrogéntartalmú vegyületek okozzák, mint például az istállószagot keltő ammónia vagy a hasonló „illatú” metilamin.

Új évszak – új fogkefe

Nem győzzük eléggé hangsúlyozni, hogy a szájjápolás, a fogmosás nemcsak a szájhigiénia szempontjából, hanem egészségünk érdekében is ugyancsak fontos. És fontos az is, hogy a fogkefét negyedévente cseréljük. Az elhasznált fogkefe többet árt, mint használ. Felsértheti a fogzománcot, nem tisztít kellőképpen és persze hemzsegek benne a baktériumok.

Ezért ahogy tél végén eltesszük a meleg holmit és elővesszük a tavaszt, ugyanúgy ajánlatos új fogkefét is elővenni. Majd nyár közeledtével ugyanígy. A szakemberek az évszakok kezdete alapján ajánlják a cserét, azaz március 21-én, június 21-én, szeptember 23-án és december 21-én. Ha ezt megszokjátok, később már életetek természetes részévé lesz.

LÉGY LELEMÉNYES!

Fogkefetartó önállóan

Festéssel könnyen feldobható a tároló, vagy éppen dekupázs technikával is díszíthetjük, sőt feliratozhatjuk, hogy még ötletesebbé és egyedié tegyük a fürdőszobánkat. A feleslegessé vált üvegeket így fantáziadúsan hasznosíthatjuk, ráadásul rajtunk áll, mi mindent tárolunk bennük, és az is, hogyan dekoráljuk, díszítjük.

Ha szeretnénk egy külön választott fogkefetartót, nem kell más tennünk, mint a befőttesüveg tetejét kivágnunk úgy, hogy csak a csavaros rész és egy nagyon kicsi perem maradjon meg, majd egy **drótháló**t erősítünk a lyukra. Készen is van a saját gyártású fogkefetartónk. Ha van kedvünk, ki is pingálhatjuk.

Nagyon egyszerű, szimpatikus a képen látható fogkefetartó, de ötletes és helyspórolós megoldás is. Ezek a **kupakok** egyszerű tépőzárral van-

nak a falhoz rögzítve, csupán egy apró darabkát kellett kivágni belőlük, ahol a fogkefe feje van.

Ha ezzel megvolnánk, már csak a tisztaságá kell ügyelni!

Évmilliókkal kiveszésük után is félelmetesek

A dinoszauruszok kutatása az 1820-as években kezdődött. Ekkor bukkantak rá az első leletekre: óriási fogakra, megkövült lenyomatokra. A közel kétszáz év alatt rengeteg fajt, és azok szokásait is sikerült feltérképezni. Az egyik leghatalmasabbnak, legveszélyesebbnek tartott ragadozó a *Tyrannosaurus Rex* volt.

Tyrannosaurus Rex

A dinoszauruszok közül talán az egyik legismertebb, legtöbbet kutatott faj a *Tyrannosaurus Rex*nek keresztelt óriásragadozó, közismertebb nevén T-Rex. Először Észak-Amerikában találtak rá maradványaira. A fajról annyit bizonyíthatóan feltártak a tudósok, hogy magassága elérte a 10-12 métert, súlya 7,5 tonna körül mozgott. Ezzel a mérettel a legnagyobbak közé tartozott. Magányos vadász volt, nem csordában élt, mint sok más dinoszaurusz. Furcsaságai közé tartozik, hogy „kezén” mindössze két ujj volt, és feltűnően rövid volt a karja. Nehéz lehetett így bármit megfognia, ám fogazata és állkapcsa lehetővé tette bármilyen zsákmány erős megragadását.

Megállapították, hogy a 165 millió évből, amit a dinoszauruszok története átfog, az utolsó 15 millió év kivételével a T-Rex mindössze emberméretű lehetett. A növekedés ez alatt a 15 millió év alatt történt, ekkor vált a kor szuperragadozójává. Kezdetben a T-Rexnek mindössze 5-6 alfaját ismerték, ám az elmúlt évtizedekben újabb alfajokat fedeztek föl, így számuk több mint húszra nőtt. Sajnos, ma még nem tudni, hogy mi történhetett 150 millió évvel ezelőtt, amitől 15 millió év leforgása alatt ez a dínó óriásdínóvá vált, mert épp ebből az időszakból maradt fenn a legkevesebb fosszília.

Milyen állatok éltek a dínók előtt?

A dínók korszaka előtt hullórszerű állatok is nagy számban éltek a Földön. A perm és a triász kor határán az állatok 95%-a elpusztult. A nagy kihalás okát még nem tudjuk biztosan, lehetett meteorbecsapódás vagy erős vulkáni tevékenység is. A dínók ősei között volt a *Dimetrodon* és a *Moschops* is.

Hogyan fejlődtek ki a dinoszauruszok?

Egy 232 millió éve bekövetkezett meteoritbecsapódás után terjedtek szét a Földön a di-

A T-rex fejének rekonstrukciója

noszauruszok – írják brit és olasz szakértők egy idei tanulmányukban. Vagyis nemcsak pusztulásukat, hanem keletkezésüket is egy meteorit segítette elő.

Bár ezek a szárazföldi gerincesek már a triász földtörténeti kor kezdetén, 245 millió éve is léteztek, csak 13 millió évvel később terjedtek el a bolygón. Ennek oka többek között egy szélsőséges klímaváltozás volt, amely a meteoritbecsapódással járt együtt, és befolyásolta az élet feltételeit a szárazföldön és a vízben egyaránt. Argentínában és Brazíliában talált csontvázleletek a dinoszauruszoknak robbanásszerű elterjedésére utalnak. Egy 66 millió évvel ezelőtti megsemmisítő meteoritbecsapódás pedig végleg lezárta a dinoszauruszok korát.

A maig ismert legrégebbi dinoszauruszfaj az *Eoraptor*, csontváza elég fejlett ahhoz, hogy korai fajtáról legyen szó. Valószínű, hogy már az *Eoraptor* előtt is léteztek primitívebb dínók, ilyen maradványokat viszont még sehol sem találtak.

Honnan ered a „dinoszaurusz” elnevezés?

A dinoszaurusz elnevezést 1842-ben Sir Richard Owen paleontológus vezette be a szakirodalomba. A szó jelentése nagy, rettenetes gyík. Ez a kifejezés azonban nem fedti tökéletesen a

valóságot, mivel nem mindenik dínó volt félelmetes. Ugyanakkor a dinoszauruszok nem voltak gyíkok.

Hány fajta dínó létezett?

Mára több mint 1000 fajtájukat ismerjük. De még messze nem ismerjük az összeset, a tudósok napjainkban is találnak új csontokat, és fedeznek fel újabb fajokat. Ráadásul a dínók kutatása sokszor nem is olyan egyértelmű: a csontokat a tudósok illesztik össze, mint egy puzzle darabkáit. Számítógépek segítségével számolják ki, mekkorák lehetnek, hogyan járhattak, meddig élhettek.

Miért voltak olyan hatalmasak?

Nem minden dinoszaurusz volt óriási teremű, azt azonban maig nem lehet biztosan tudni, hogy egyes dinoszauruszfajok miért nőttek meg olyan hatalmasra. A maig ismert legnagyobb dínó az *Argentinosaurus*, a legkisebb a *Compsognatus*.

A kréta korban élő ősemmlősök – melyek kivétel nélkül kis méretűek voltak – a ragadozó dinoszauruszok uralta világban nappal kénytelenek voltak elrejtőzni. Mivel táplálkoztak?

Legnagyobb, legkisebb, leggyorsabb

A *Diplodocus* 33,5 méteres, a *Supersaurus* 33 méteres volt, de még náluk is nagyobbra nőtt a *Amphicoelias*, amelynek 58 méteres teste 120 tonnát nyomhatott (viszont eddig csak egyetlen csigolyáját találták meg).

A legkisebb az *Anchiornis*, amely nem volt nagyobb 35 centiméternél, és kevesebb mint 110 grammot nyomott.

A valaha élt leggyorsabb dínó sem volt fürgébb a ma élő szárazföldi emlősöknél. A leggyorsabb dínók a **Theropoda** rendbe tartozó hullók voltak. Ezek két lábon járó, ragadozó hullók voltak, könnyű testtel és hosszú, vékony hátsó végtagokkal.

A DINOSZAURUSZOK LETŰNT VILÁGA

Voltak húsevő dínók, melyek kisebb gyíkokkal, teknősbékákkal, tojásokkal vagy emlősökkel táplálkoztak. Olyanok is voltak, amelyek más dinoszauruszokkal táplálkoztak, és voltak dögevő dínók is. A **legtöbb azonban növényevő** volt. A dínók idejében még nem léteztek fűfélék. A dinoszauruszmaradványok mellett talált pollen- és spóramaradványok alapján a tudósoknak sikerült képet alkotniuk a Mezozoikum alatt élő növényfajokról. A növényevő dinoszauruszok levelekkel, később pedig, amikor a termő növények megjelentek, a terméssel táplálkoztak. Az utolsó dinoszauruszok már biztosan fogyasztottak gyümölcsöket.

Milyen színűek voltak?

Sajnos nem maradt fenn dinoszauruszbőr-maradvány. Egyes fajták valószínűleg képesek voltak beleolvadni a környezetükbe, bőrszínük segítségével védekezhetek, álcázhatták magukat. Más dínófajták bőre valószínűleg élénk színekben pompázott, mint bizonyos ma is élő kígyók, gyíkok bőre vagy a madarak tollazata.

Milyen hangot adtak?

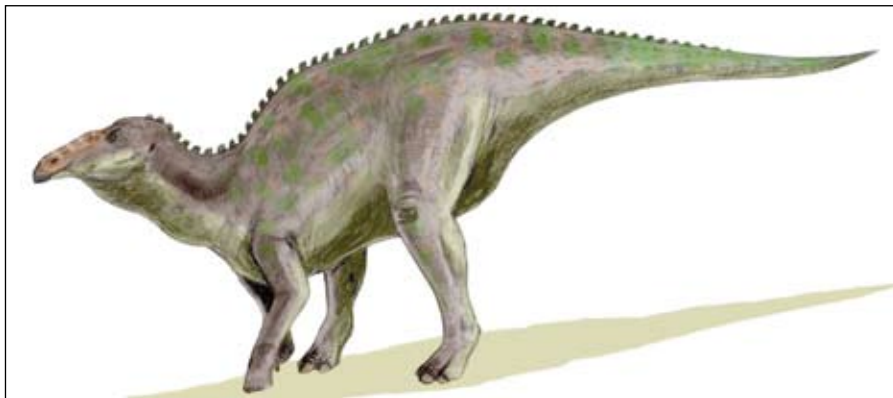
A legtöbbben semmilyen! A kutatások szerint a dinoszauruszoknak nem volt hangszáluk vagy a madarakhoz hasonló légzsákos hangképző szervük. De a mai állatokhoz hasonlóan a dínók is tudhattak sziszegni, csattogni állkapcsukkal vagy éppen lábukkal, farkukkal, szárnyukkal csapkodva hangot kelteni.

Mennyi ideig uralták a Földet?

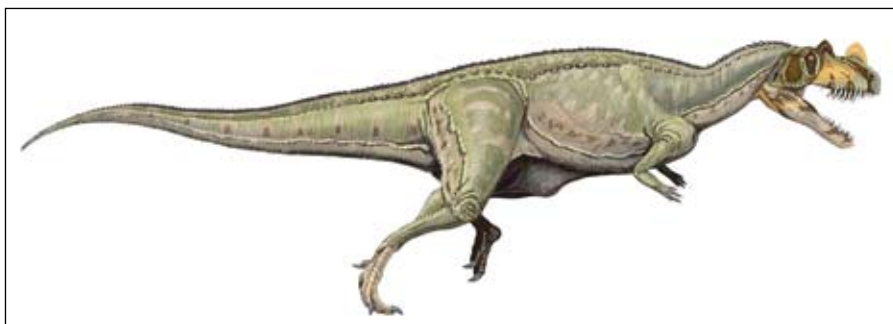
Minden 228 millió évvel ezelőtt kezdődött, az un. triász időszak alatt, a mezozoikum kezdetén. A dinoszauruszok, valamint a tengeri és repülő őshüllők csoportjai a kréta kor legvégén, hozzávetőleg 65 millió éve tűntek el az élet színpadáról. A hirtelen kihalási esemény háttérében döntő szerepe lehetett annak a 12–15 kilométer átmérőjűre becsült aszteroidának, amely a kor legvégén a mai Mexikói-öböl nyugati partjainál, a Yukatán-félsziget környékén csapódott be.

Pontosan hol és egy időben éltek-e?

A dinoszauruszok elterjedésében az időnek és a kéreglemezek akkori elhelyezkedésének egyaránt fontos szerepe van. A mezozoikum, a „dinoszauruszok kora”, három földtörténeti periódusra bontható: **triász**, **jura** és **kréta**. Ezekre az időszakokra különböző dinoszauruszfajták jellemzőek. Például a jura időszakra leginkább jellemző dínófaj a Stegosaurus, már legalább 80

Anatotitan

Ceratosaurus nasicornis

millió éve kihalt fajnak számított, amikor a Kréta időszakban elkezdődött a Tyrannosaurus uralma. A triász időszakban, a dinoszauruszok korának hajnalán még csak egyetlen hatalmas kontinens létezett a Földön: a Pangea. A dinoszauruszok hamar benépesítették az egész kontinenst. Amikor azonban Pangea több részre szakadt, a különböző földrészekén élő dinoszauruszok önálló fejlődésnek indultak és a különböző kontinenseken különböző fajaik alakultak ki.

Minden kihalt állatfaj dinoszaurusznak számít?

Nem. A dinoszauruszok olyan **őshüllők**, amelyek jellegzetes csontvázalattal rendelkeztek. A dinoszauruszok esetében a test teljes súlya a végtagokra nehezedett, nem úgy, mint a ma élő gyíkok esetében, amelyeknél a végtagok a test két oldalán helyezkednek el. Éppen ezért a dinoszauruszok esetében a csípő, a hátsó végtagok és a boka ízületei ehhez a testtartáshoz alkalmazkodtak. Ezáltal az őriáshüllők maguk alá húzhatták a végtagjaikat, ugyanakkor a módosult ízületekhez erős mozgatóizmok tapadtak. A dinoszauruszok csontváza elbírta a hatalmas terhelést, ugyanakkor lehetővé tette, hogy ezek az őriási állatok für-

gékben mozogjanak, járjanak.

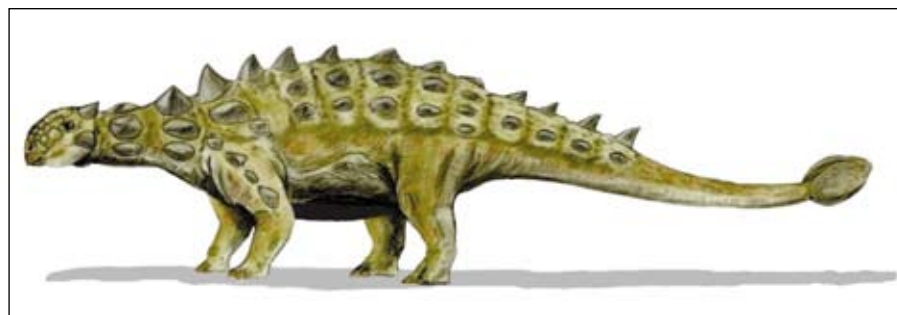
A mellső lábak később a zsákmány megfogására specializálódtak. A csontváz ezen sajátos jellemzői különböztetik meg a dinoszauruszokat a többi őshüllőtől, mint például a plesiosaurusoktól vagy a pterosaurusoktól. A **jégkorszak** kardfogú tigrisei, mamutjai és elefántjai már egyáltalán nem hasonlítanak a hatalmas őshüllőkre.

Dínók mellett élhettek emlősök?

Csak a dinoszauruszok kihalása után jelentek meg az első, nappal aktív emlősök. Korábban az ősi emlősök nappal inkább elrejtőztek, attól tartva, hogy felfalják őket. Az első, tisztán nappali aktivitású fajok között lehettek a majmok elődei. A patás emlősök, például a tehén vagy a teve elődei nappal és éjjel is aktívak voltak. Ez elsősorban a lágy részekből, például a retinából látható, amely azonban a fossziliáknál rendszerint nem marad fenn. A ma élő majmokról azonban ismert, hogy látják a színeket, ami elsősorban nappal hasznos tulajdonság.

Hol található a legtöbb dinoszauruszmaradvány?

A világon szinte mindenütt találtak már dinoszauruszmaradványokat, az Antarktisz kivételével az összes kontinensen vannak lelőhelyek. A legtöbb maradvány olyan helyekről került elő, ahol a mezozoikumból származó üledékek felszínre kerülnek, mint például a száraz, sivatagos tájak. Észak-Amerikában a legtöbb dinoszauruszmaradványt a Nyugati Sziklás-hegységben, Alberta és Montana államokban, valamint a délnyugati államokban találtak. Tudni kell, hogy a dinoszauruszok meghódították a tengereket és az eget is.

Euoplocephalus

Életkora?

Turista sétál a múzeumban. Lát egy dinoszauruszcsontvázat, odamegy a biztonsági őrhöz és megkérdezi:

- Uram, mennyi idős ez a csontváz?
- 70.000.000 éves és két hetes.
- És két hetes? Ezt meg honnan tudja ilyen pontosan?
- 70 millió éves volt, amikor munkába álltam, 2 héttel ezelőtt...

Nagyi is volt kicsi

A nagymama elviszi kisunokáját a Természettudományi Múzeumba. Egy dinoszaurusz termet betöltő csontváza előtt megállnak, a kisfiú csodálkozva így szól:

- Nagyi, gondolom nagyon félhettél ezektől a szörnyektől kiskorodban.

A sovány

- Hogy hívják a sovány dinoszauruszt?
- ??????
- Anorex

A felnőtt

- Mi lesz az oviraptorból ha felnőtt?
- ??????
- Suliraptor

A gagyi

- Hogy hívják a gagyi dínót?
- ??????
- Tréceratops

A náthás

- Mi lesz a Hipsylophodonból ha megfázik?
- ??????
- Hapcilophodon

Inka

- Hogy kell ragozni az indiánt?
- ???
- Inka, inkább, leginkább.

Benzinkutas

- Hogy hívják az indián benzinkutast?
- ???
- Töltőtoll.

Vegetáriánus

A vegetáriánus egy ősi indián szó.
Jelentése: rossz vadász”

Üdülő indián

- Hogy hívják a szabadságon lévő indiánt?
- ???
- Üdülő Bika.

Telefon

Az indián család ül a tűz körül. A kicsi egyszercsak piszkálni kezdi a tüzet. Rászól az apa:

- Kisfiam! Ne bántsd a telefont!

Gyorsaság

- Hogy hívják a gyors indiánt?
- ???
- Igyek Szem.

Apacs

Hogy hívják az ejtőernyős indiánt?

- ???
- Aaa... paccs.

Biztos módszer

- Doktor úr, nem tudom, mi van velem. Akárhányszor kávét vagy teát iszom, furcsa hideg nyomást érzek a szememen. Mit tegyek?

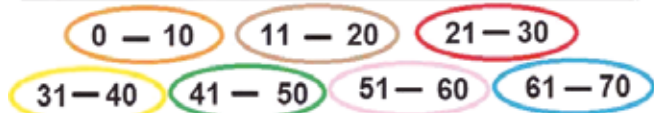
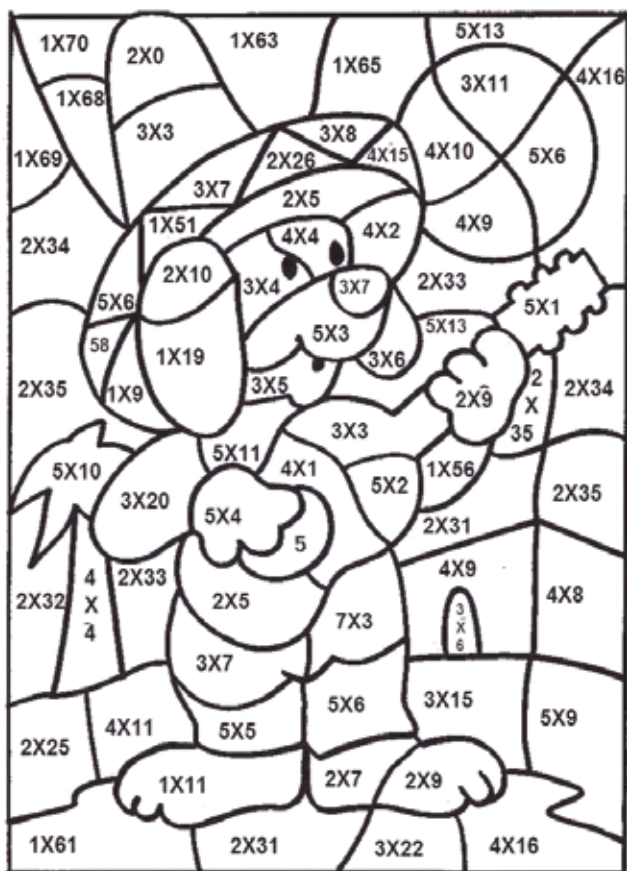
- Talán ivás előtt vegye ki a kiskanalat a csészéből!

FELMÉRŐ

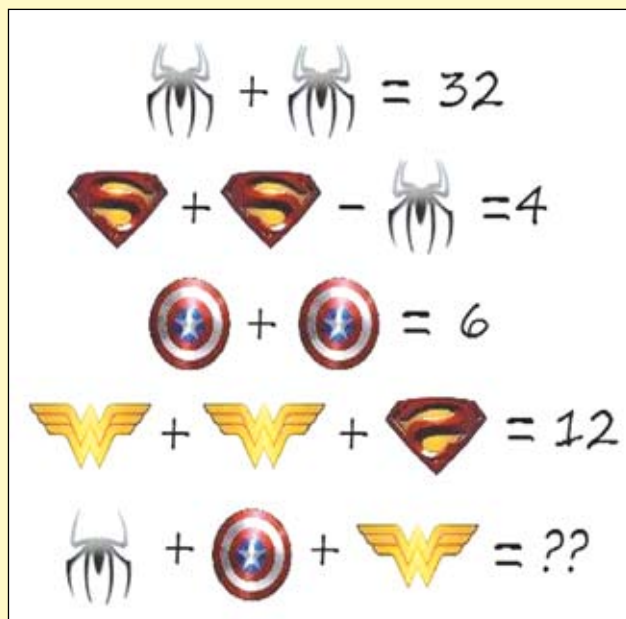
Mennyit tudsz az ősziről?

- Kinek a verséből van az idézet:
„Elért az Ősz és súgott valamit,
Szent Mihály útja beleremegett”
Ady Endre
Petőfi Sándor
József Attila
- „Nem kell dér az őszi lombnak,
Mégis egyre sárgul”. Ki írta?
Arany János
Tóth Árpád
József Attila
- Kinek a verse az Októberi
séta?
Tóth Árpád
Juhász Gyula
Áprily Lajos
- „Jaj levelek, hol bújjunk? Mit
csináljunk, lehullunk.” Babits Mi-
hály melyik versében írja ezt?
A veranda hűvös már
Az őszi tücsökhöz
Bálterem most az ősz
- Melyik a magvető hava?
Szeptember
Október
November
- Hogyan nevezték el a nyelvjá-
rót az októbert?
Gémberes
Gyümölcsonös
Mustonos
- Melyik az őszhó?
Szeptember
Október
November
- Mire utal az alábbi közmon-
dás? Sok ember kedvét megmá-
solja az ősz.
Unottságra
Fáradtságra
Öregségre
- Milyen eredetű szó az ősz?
Szláv
Latin
Finnugor

Végezd el a matematikai műveletet, majd az összegtől függően színezz!

„Kis” matematika

Van nekünk egy Batmanünk, egy Supermanünk, egy Amerika kapitányunk meg egy Csodanőnk. Ha másért nem is, hát a nők azért szeretik őket, mert az amerikai férfi megtestesítői kimondottan jóképűek, Csodanő meg igazi példakép lehet, akár külsőleg, akár karakter tekintetében. Vagy csak megnézik a gyerkőcök vagy a párjuk kedvéért, és ez ugyancsak hősies tettnek minősül!

Mikor is születtek ezek a szuperképességekkel megáldott karakterek?

Batman, vagyis Denevérember Bob Kane rajzoló és Bill Finger író kitalált szereplője és először 1939 májusában lépett színre.

Amerika Kapitány Joe Simon író és Jack Kirby rajzoló kitalációja. Első megjelenése 1940 decemberében volt.

Supermant a kanadai rajzoló, Joe Shuster és az amerikai író, Jerry Siegel alkotta meg 1932-ben, de első megjelenése viszont csak 1938 júniusában következett be.

Wonder Woman, vagyis Csodanő William Moulton Marston író és Harry G. Peter rajzoló kitalációja. Első megjelenése 1941 decemberében volt. Csodanő, egyébként Diána themüszkirai hercegnő, az amazonok királynőjének, Hippolütének a lánya, az emberek világában civilként Diana Prince néven ismerik.

Mindez annak a jele, hogy akármilyen „régiek” is, manapság is virágkorukat élik és rengetegen szeretik őket.

Most, hogy tudod, ki és mikor született, ideje kiszámolnod az értékeiket, hogy meg tudd oldani a feladatot!

Ez esetben mindkettő helyes:
+ 12 + 3 + 1 = 16
+ 12 + 3 + 11 = 26

Kis matematika: Batman=16, Superman=10, Amerika kap-
itány=3, a Csodanőnek viszont két megoldása is létezik, lehet 11 és
1 is, attól függően, figyelembe vesszük-e, hogy a Superman jel meg
van fordítva, vagyis az egy külön érték. Vagyis kétféle eredmény le-
hetséges:

A helyes válasszal könyvet nyerhetsz!

Kedves játékos kedvű olvasóink! Idei 23. számunkban egy videojátékkockát mutattunk nektek, kíváncsiak voltunk, felismeritek-e, melyik játékból való? A kérdés nehéznek bizonyult. A helyes válasz: **World of Warcraft**. **Játékunk** nyertese: Domorád Dóra, 4. osztály, Október 10. Általános Iskola, Szabadka. Jutalmát a jövő hónap elején postázzuk.

A 24. számunkban feltett kérdésre még várjuk a megfejtéseket.

És most jól nézzétek meg e heti számunk nyereménykérdését! Nem vitás, egy régi épületet láthattok, ám kérdés, áll-e még, ha igen, hol, van-e neve, mikor épült... Nos, ha ráismertek, írjátok meg: mi az épület neve és hol áll. A többi tudnivalót majd mi ismertetjük az eredményhirdetés alkalmával. Annnyit azonban elárulunk: a Duna partján található, nagyon-nagyon délen...

Ha tudjátok a választ, mielőbb küldjétek el címünkre, és máris esélyesek lesztek egy szép könyvjutalomra. Megfejtéseket **2018. október 1-éig** várjuk. Levélcímünk változatlan: **Jó Pajtás, Vojvode Mišića 1., 21000 Novi Sad, e-mail: jopajtas.szerk@magyarszo.rs**

Kérjük, a nevetek mellett tüntessétek fel iskolátok nevét, az osztályt és a lakcímet is!

Múzeumra fel!

Mit kezd magával az ember, ha hideg van, folyton csak esik és fúj? Márpedig az őszi egy része biztosan ilyen lesz. Egy idő után az olvasást, tévézést, számítógépezést, az okostelefont is megunja az ember fia és lánya, ilyenkor valamilyen izgalmas program után kellene nézni. Mhatsz moziba, színházba, kosarazhatsz... persze, ha olyan helyen élsz, ahol ezek elérhetőek, esetleg anya vagy apa hajlandó felülni veled a buszra, netalán elkocsikázni a szomszéd városba. Vagy akár elmehetsz egy múzeumba is. Egészen remek interaktív csodákkal találkozhat az óbecsei Than Emlékházban, de úgy tudom, a Topolyai Múzeum is mindig gondol a gyerekekre. És ha mindez nem lenne elég, a szegedi Móra Ferenc Múzeum hatalmas dínókiállítás is rendkívüli.

Másfajta kiállítások és múzeumok is léteznek, amelyek főleg szépművészeti alkotásokat mutatnak be. Ilyenek a képtárak, kortárs (ma élő alkotók műveit bemutató) galériák. Osztálykirándulásokon is jártál már ilyen helyeken. Valószínűleg sok megfeketedett, mogorva arcot ábrázoló festményt láttál, tájképek és csendéletek előtt ásitóztál, vagy értetlenül álltál egy fiatal szobrász műve előtt. A művészetet befogadni, a képeket olvasni

bizony erőfeszítést követel tőlünk. Mondhatni szellemi munka, kihívás. Egy általános iskolásnak azonban a képolvasás a kisujjában van, az illusztrációk, a képeskönyvek a mindennapjaid részét képezik/képezték nem is oly régen. Ugyanakkor minden tanulható, fejleszthető, ezért összegyűjtöttem néhány tippet, amely talán hozzásegít a teljesebb élményhez (vagy legalább túlélni az osztálykirándulás ezen részét):

1. Nézz utána a műveknek, művészeknek. Olvasd el az információs táblákat. Kérdezz!
2. Lassulj le, és adj időt magadnak! Figyeld meg a részleteket.
3. Alkoss! Megihletett egy festmény? Gondold tovább, másold le akár már a helyszínen.
4. Válogass! Nem kötelező mindent megnézni, megéri a kevésbé híres kiállítási tárgyakat is felfedezni.

Herédi Károly

Arcok az üveg mögött

A tanév egyik első versenye volt a nyolcadik alkalommal megszervezett Arcok az üveg mögött. A vetélkedő különlegessége abban rejlik, hogy versfordításokkal nevezhetnek a versmondók. A rendezvényt Bácsfeketehegyen, a Kultúrotthonban tartották a Vajdasági Magyar Versmondók Egyesülete szervezésében 40 gyermek és fiatal részvételével. Öt kategóriában osztottak díjakat.

A 3-4. osztályos korcsoportban Tóth Vilmos (Temerin) lett az első, Szatmári Lili (Topolya) a második és Góli Zsuzsanna (Szabadka) a harmadik. Az 5-6. osztályosoknál Horváth Kinga (Óbecse) első, Bús Anett (Palics) a második, Alács Varró Emese (Pacsér) a harmadik, különdíjban részesült Gál Flóra (Kishegyes). A 7-8. osztályosoknál Szabó Rebeka (Topolya) nyert, őt követte Tóth Katarina (Temerin) és Pásztor Dávid (Temerin), különdíjat kapott Kőműves Csenge (Kishegyes).

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
82+79(02.053.2)
ISSN 0350-9141
COBIS.SR-ID
16225794

Vajdaság Autonóm Tartomány

Magyar Nemzeti Tanács

Vajdasági magyar gyermeklap

■ Megjelenik a tanévben minden csütörtökön ■ Első szám: 1947. január 1. ■ Alapító (lapfajlagos): Magyar Nemzeti Tanács ■ Kiadja a Magyar Szó Lapkiadó és Nyomdaipari Kft., 21000 Novi Sad, Vojvode Mišića 1., Szerbia ■ A kft. igazgatója: **Ökrész Rozália** ■ A Magyar Szó napilap főszerkesztője: **Varjú Márta** ■ A Jó Pajtás hetilap és a Mézeskalács havilap felelős szerkesztője: **Nagy Magdolna** ■ Tördelés és grafikai szerkesztés: **Buzás Mihály** ■ Lektor: **Tóth Eszter** ■ Állandó munkatársak: **Bori Mária, Farkas Ilona, Herédi Károly, Koncz Erzsébet, Lukács Melinda** ■ Telefon: 021/457-100 ■ Kéziratokat és képeket nem őrzünk meg és nem küldünk vissza ■ Terjeszti a Magyar Szó Lapkiadó Kft. terjesztőosztálya, telefon: 021/557-304, e-mail: plasman@magyarszo.rs ■ Dinárfolyószámla: 160-920019-57 Banka Intesa Novi Sad (feltüntetni: Jó Pajtás-előfizetésre!) ■ Előfizetés egy évre (kb. 38-42 szám) 2000 dinár (csak belföldi kézbesítéssel) ■ Előfizetés egy évre (külföldre): a postaköltség változásának függvényében (érdeklődni e-mailben) ■ Készül a Magyar Szó Kft. FORUM Nyomdájában, Újvidéken ■ Jó Pajtás az interneten: www.jopajtas.com ■ Szerkesztőségi e-mail: jopajtas.szerk@magyarszo.rs